

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Diplomová práce

Martin Koranda

Účet

Bank account

Vedoucí práce: doc. JUDr. Petr Liška, LL.M., Ph.D.

Katedra obchodního práva

Uzavření rukopisu: listopad 2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla použita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 17. listopadu 2015

.....
Martin Koranda

Poděkování:

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu své diplomové práce, panu docentu Petru Liškovi, za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této diplomové práce.

Obsah

1. ÚVOD.....	1
2. PRÁVNÍ ÚPRAVA ÚČTU A ZÁSADNÍ POJMY	2
2.1. Nová právní úprava účtu	2
2.1.1. Systematika nové právní úpravy účtu	2
2.1.2. Přejícná právní úprava účtu.....	5
2.2. Základní pojmy a principy právní úpravy účtu	6
2.2.1. Právní vymezení pojmu „účet“	6
2.2.2. Právní vymezení pojmu „vklad“	7
2.2.3. Vlastnictví peněžních prostředků na účtu	8
3. OBECNÁ USTANOVENÍ O ÚČTU	11
3.1. Smlouva o účtu	11
3.1.1. Smluvní strany smlouvy o účtu	11
3.1.2. Povaha smlouvy o účtu	13
3.1.3. Právní forma smlouvy o účtu.....	14
3.1.4. Obchodní podmínky	14
3.1.5. Úplatnost smlouvy o účtu	15
3.1.6. Smlouva o účtu jako rámcová smlouva o platebních službách	15
3.1.7. Smlouva o účtu jako bankovní obchod.....	16
3.1.8. Smlouva o účtu - shrnutí.....	17
3.2. Nakládání s účtem.....	17
3.2.1. Nakládání s účtem na základě zmocnění	18
3.3. Nakládání s peněžními prostředky na účtu	19
3.3.1. Nakládání s peněžními prostředky na účtu na základě zmocnění	20
3.4. Vedení účtu.....	21
3.5. Kontokorentní účet	22
3.6. Úročení prostředků na účtu	23
3.7. Důsledky smrti majitele účtu	25
3.7.1. Zánik zmocnění v důsledku smrti majitele účtu	27
3.8. Zánik závazku ze smlouvy o účtu	27
3.9. Zvláštní úprava započtení a promlčení.....	29
3.10. Účet pro více osob – shrnutí.....	30
4. PLATEBNÍ ÚČET	32
4.1. Zákon o platebním styku.....	32
4.1.1. Platební služba	34
4.1.2. Platební transakce	36
4.1.3. Smlouva o platebních službách.....	36
4.2. Platební účet	37
4.3. Očekávané změny v právní úpravě platebního účtu	39
4.3.1. Porovnatelnost poplatků spojených s platebními účty.....	40
4.3.2. Změna účtu	40
4.3.3. Přístup k platebním účtům	41
4.3.4. Shrnutí.....	43

5. JINÝ NEŽ PLATEBNÍ ÚČET	44
5.1. Smysl právní úpravy jiného než platebního účtu	44
5.2. Rozbor jednotlivých ustanovení	45
5.2.1. Úročení	45
5.2.2. Připsání prostředků na účet.....	47
5.2.3. Oznámení o platebních transakcích	48
5.2.4. Výpověď smlouvy o jiném než platebním účtu.....	49
6. VKLADNÍ KNÍŽKA	55
6.1. Účet, k němuž je vystavena vkladní knížka.....	55
6.1.1. Smluvní strany smlouvy o účtu, k němuž je vystavena vkladní knížka	56
6.1.2. Náležitosti smlouvy o účtu, k němuž je vystavena vkladní knížka	56
6.1.3. Povaha smlouvy o účtu, k němuž je vystavena vkladní knížka.....	56
6.1.4. Nakládání s peněžními prostředky na účtu, k němuž je vystavena vkladní knížka.....	57
6.1.5. Úročení prostředků na účtu, k němuž je vystavena vkladní knížka.....	58
6.1.6. Zvláštní ustanovení o zrušení závazku ze smlouvy o účtu, k němuž je vystavena vkladní knížka.....	59
6.2. Vkladní knížka	60
6.2.1. Právní povaha vkladní knížky.....	60
6.2.2. Náležitosti vkladní knížky	60
6.2.3. Dělení vkladních knížek	61
6.2.4. Ztráta nebo zničení vkladní knížky.....	62
7. ZÁVĚR	64
Seznam použitých zkratk a hesel.....	65
Seznam použité literatury a pramenů.....	66
Komentáře	66
Monografie:	66
Odborné články:	67
Elektronické prameny:.....	67
Právní předpisy:.....	67
Judikatura:	68
Název práce v anglickém jazyce / Title in English:.....	70
Klíčová slova:	70
Keywords:.....	70

1. ÚVOD

Právní úprava účtu prošla v nedávné době určitými změnami. Cílem této práce je analýza právní úpravy účtu platné a účinné od 1. 1. 2014, kdy došlo k nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

Vzhledem k plánovanému rozsahu této práce není možné komplexně pojmut vývoj právní úpravy ani provést kompletní komparaci s právní úpravou účinné od 1. 1. 2014 s právní úpravou platnou a účinnou do 31. 12. 2013. Hlavním úmyslem autora je prozkoumat právní úpravu aktuální v době vzniku této práce a zdůraznit nejzásadnější změny přijaté do právní úpravy v souvislosti s nabytím účinnosti občanského zákoníku.

Dalším cílem této práce je upozornit na zákonná ustanovení, u nichž se lze v současné době setkat s rozdílnými názory autorů odborné literatury ohledně jejich výkladu a tam, kde je to možné, doporučit převážně praktická řešení na předcházení případným sporům vzniklých kvůli různým výkladům daných ustanovení.

Výše uvedeného cíle má být dosaženo zejména pomocí metody systematické analýzy, neboť až po důkladném prozkoumání jednotlivých ustanovení relevantních právních předpisů, popř. dalších dokumentů, a následném uvědomění si jejich vzájemných vztahů, lze komplexně pochopit danou problematiku. Postup zkoumání byl zvolen od společných a obecnějších otázek k otázkám konkrétním, proto je nejdříve věnován prostor například právnímu vymezení pojmu účet, později jsou analyzována obecná ustanovení o účtu a až následně jsou zkoumána ustanovení právních předpisů týkající se platebního účtu, jiného než platebního účtu a nakonec účtu, ke kterému je vystavena vkladní knížka, a to v uvedeném pořadí.

2. PRÁVNÍ ÚPRAVA ÚČTU A ZÁSADNÍ POJMY

2.1. Nová právní úprava účtu

Dne 1. 1. 2014 nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“ nebo „občanský zákoník“). Tím byl završen dlouhý proces velké rekodifikace českého soukromého práva. Občanský zákoník zrušil desítky právních předpisů, z nichž byly pro účely této práce nejdůležitějšími následující zákony:

- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník 1964“ nebo „obč. zák. 1964“),
- zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obchodní zákoník“ nebo „ObchZ“).

Rekodifikace zejména odstranila dvojkolejnost právní úpravy závazků, z nichž byla část upravena v občanském zákoníku 1964 a část v obchodním zákoníku. Důsledkem toho je skutečnost, že nový občanský zákoník obsahuje sjednocenou soukromoprávní úpravu závazků označovaných někdy jako bankovní obchody¹, a to v části čtvrté, hlavě druhé, dílu 11, nazvaném „Závazky ze smlouvy o účtu, jednorázovém vkladu, akreditivu a inkasu“. Tento díl je pak rozčleněn na další čtyři oddíly:

- oddíl 1 – Účet,
- oddíl 2 – Jednorázový vklad,
- oddíl 3 – Akreditiv,
- oddíl 4 – Inkaso.

2.1.1. Systematika nové právní úpravy účtu

Účet je v občanském zákoníku právně upraven v části čtvrté, hlavě druhé, dílu 11, oddílu 1, v ustanoveních § 2662 až 2675. Oddíl 1 je pak dále rozčleněn na čtyři pododdíly, přičemž v pododdílu 1 jsou obsažena obecná ustanovení, v pododdílu 2 je

¹ Viz oddíl Smlouva o účtu jako bankovní obchod.

² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek*

upraven platební účet, v pododdílu 3 jiný než platební účet a v pododdílu 4 vkladní knížka.

Obecná ustanovení obsažená v pododdílu 1, tedy v § 2662 až 2668, se použijí na všechny typy účtů, s výjimkou případů, kdy jsou zvláštní podmínky stanoveny speciálním právním předpisem, nebo jsou, s ohledem na celkovou dispozitivnost nového civilního kodexu, ujednány mezi smluvními stranami. Rozboru obecných ustanovení i některých s tím souvisejících otázek je věnován prostor níže.

Pododdíl 2 s nadpisem „Platební účet“ je tvořený pouze ustanovením § 2669. Odkazuje na jiný právní předpis, jímž je zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku (dále jen „zákon o platebním styku nebo „PlStk“), účinný od 1.1.2009. Platebnímu účtu a souvisejícímu zákonu o platebním styku je v této práci rovněž věnována vlastní kapitola.

Pododdíl 3, sestávající z ustanovení § 2670 až 2675, označený „Jiný než platební účet,“ předpokládá existenci jiných účtů, než platebních. Stejně jako předchozím dvěma pododdílům, i tomuto je dále věnován prostor.

Nakonec ustanovení § 2676 až 2679, jež ve svém souhrnu tvoří pododdíl 4, upravují vkladní knížku. Vkladní knížka, jako jediný z popisovaných institutů, nebyla před účinností občanského zákoníku upravena v obchodním zákoníku, ale v původním občanském zákoníku 1964. Z hlediska systematického zařazení tedy sice vkladní knížka de facto zůstala v občanském zákoníku, právní úprava ovšem doznala poměrně zásadních změn. Protože se jedná o relativně složitou a komplexní problematiku, kterou vzhledem k rozsahu této práce není možné dopodrobna obsáhnout, je dále pojednáno především o nejzásadnějších změnách a o vztahu právní úpravy vkladní knížky k obecné právní úpravě účtu.

Z výše uvedených faktů promítnutých do systematiky právní úpravy v občanském zákoníku lze vyvodit závěr, že současná právní úprava rozlišuje platební účet, jiný než platební účet a nakonec účet, u něhož je vložení hotovosti potvrzeno

vystavením vkladní knížky.² Platební účet je upraven v § 2669 obč. zák., respektive toto ustanovení odkazuje na zvláštní právní předpis, úprava jiného než platebního účtu je obsažena v § 2670 až 2675 obč. zák. a účet, u něhož je vložení hotovosti potvrzeno vystavením vkladní knížky, upravuje občanský zákoník ve svých ustanoveních § 2676 až 2679. Na všechny druhy účtů se bez rozdílu použijí obecná ustanovení o účtu vyjádřená v § 2662 až 2668 obč. zák., na platební účet se navíc použije § 2669 obč. zák. a zákon o platebním styku, na jiný než platební účet budou aplikována obecná ustanovení a zároveň zvláštní úprava jiného než platebního účtu obsažená v § 2670 až 2675 obč. zák. a ve vztahu k účtu, u něhož je vložení hotovosti potvrzeno vystavením vkladní knížky, se vedle obecných ustanovení užití ustanovení zvláštní obsažená v § 2676 až 2679 obč. zák.³

Nová systematika právní úpravy účtu je bezesporu jednou z nejvýznamnějších změn, ke které v souvislosti s přijetím a následným nabytím účinnosti občanského zákoníku došlo. Obchodní zákoník používal dělení na smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu. Vkladní knížka byla jako jediná upravena v jiném zákoně - občanském zákoníku 1964.

Samotná úprava smlouvy o běžném účtu dle obchodního zákoníku byla dne 1. 11. 2009 s účinností zákona o platebním styku dále rozštěpena v tom smyslu, že některá ustanovení týkající se smlouvy o běžném účtu obsažená v obchodním zákoníku platila obecně pro smlouvu o běžném účtu, zatímco jiná platila pouze pro smlouvu o běžném účtu, která nebyla smlouvou o platebních službách podle zákona o platebním styku (tedy neplatila pro smlouvu o běžném účtu, která smlouvou o platebních službách byla).⁴

² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s 236.

³ Tamtéž, str. 237.

⁴ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání.* Praha C. H. Beck, 2010, s. 1302.

Nové dělení na platební a jiný než platební účet v občanském zákoníku bezesporu více odpovídá veřejnoprávní úpravě zákona o platebním styku⁵, přesto se nejedná o dělení absolutní. Platební účet i jiný než platební účet totiž mají určité shodné rysy a zákon zároveň za určitých podmínek připouští použití ustanovení upravujících jiný než platební účet i ve vztahu k platebnímu účtu.⁶

2.1.2. Přechodná právní úprava účtu

Hned v úvodu této práce je rovněž nutné zmínit přechodné ustanovení § 3077 obč. zák., jehož odstavec první stanoví, že „*účet se řídí tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti, i když k uzavření smlouvy o účtu došlo před tímto dnem*“ a dále „*vznik této smlouvy, jakož i práva a povinnosti z ní vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů*“. Jedná se o ustanovení speciální k § 3028 obč. zák., podle kterého, nebylo-li by zvláštní úpravy, právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti občanského zákoníku, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklá, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti občanského zákoníku, by se řídily dosavadními právními předpisy.

Dle důvodové zprávy k občanskému zákoníku bylo k takovéto právní úpravě přistoupeno s ohledem na dlouhodobost závazků ze smluv o účtu. Komentář k občanskému zákoníku za důvod takové právní úpravy prohlašuje „*potřebu sjednocení právního režimu (obsahu) těchto vztahů zejména pro jejich dlouhodobou existenci, příp. též potřebu připuštění aplikace nové úpravy subjektivních práv a povinností v zájmu zajištění shodného a rovného postavení všech účastníků těchto vztahů.*“⁷ Dle autorů komentáře jsou tyto důvody rovněž dostatečně závažné pro narušení absolutní právní jistoty připuštěním nepravě retroaktivní právní úpravy.⁸

⁵ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 952.

⁶ Viz ustanovení § 2670 obč. zák. citované níže.

⁷ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 1424.

⁸ Tamtéž.

Zařazení výše citovaného speciální ustanovení § 3077 odst. 1. obč. zák. tedy způsobilo, že veškeré smlouvy o účtu, které byly uzavřeny před účinností občanského zákoníku, fungují od 1. 1. 2014 v režimu nové právní úpravy.

2.2. Základní pojmy a principy právní úpravy účtu

Aby bylo možné se jakkoli podrobněji zabývat platnou právní úpravou účtu, je vedle analýzy její systematiky nutné popsat nejdůležitější pojmy a principy, ze kterých právní úprava vychází. Těmito pojmy jsou bezesporu „účet“ a „vklad“. Zásadní je rovněž právní povaha účtu a otázka vlastnictví peněžních prostředků vložených na účet, které mohou být označovány jako vklady.

2.2.1. Právní vymezení pojmu „účet“

Vymezení pojmu účet by mělo být výchozím bodem dalšího zkoumání. Vzhledem ke skutečnosti, že pojem účet v současné době nemá v českém právním řádu legální definici, nezbývá, než se spokojit s teoretickým vymezením.

Ačkoliv ustanovení § 2662 obč. zák., které stanoví: „*Smlouvou o účtu se ten, kdo vede účet, zavazuje zřídit od určité doby v určité měně účet pro jeho majitele, umožnit vložení hotovosti na účet nebo výběr hotovosti z účtu nebo provádět převody peněžních prostředků z účtu či na účet*“, v praxi nepřináší větší výkladové potíže, poskytuje na takto teoretickou otázku jen velmi omezenou odpověď.

Díky novému širokému vymezení věci v právním slova smyslu v § 489 obč. zák., podle kterého je věcí vše, co je rozdílné od osob a slouží k potřebě lidí, můžeme na účet nahlížet jako na věc v právním smyslu, a to věc movitou, nehmotnou.⁹ Ustanovení § 979 obč. zák. na účet, jakožto na věc, umožňuje použití ustanovení části třetí, hlavy druhé občanského zákoníku o věcných právech.

⁹ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 26.

P. Liška, popsal pojem účet jako způsob evidence pohledávky majitele účtu za tím, kdo vede účet, a způsob evidence dluhu toho, kdo vede účet, vůči majiteli účtu.¹⁰ S jeho názorem se shoduje i D. Jindřichová, podle níž se fakticky jedná o evidenci přijatých a odchozích peněžních prostředků majitele účtu, případně pohledávky majitele účtu vůči tomu, kdo účet vede.¹¹

Obsahem závazku mezi majitelem účtu a tím, kdo účet vede, je podle výše citovaného ustanovení § 2662 obč. zák. zřízení účtu pro majitele účtu a umožnění mu vložení a výběru hotovosti a převodů prostředků z účtu či na účet.

2.2.2. Právní vymezení pojmu „vklad“

Pojmem vklad se v souladu s ustanovením § 1 odst. 2 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o bankách“ nebo „BankZ“) rozumí svěřené peněžní prostředky, které představují závazek vůči vkladateli na jejich výplatu.

Ustanovení § 708 odst. 1 obchodního zákoníku ve znění před novelizací provedenou zákonem č. 285/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o platebním styku, stanovil: „*Smlouvou o běžném účtu se zavazuje banka zřídit od určité doby v určité měně účet pro jeho majitele a přijímat na zřízený účet vklady a platby a uskutečňovat z něho výplaty a platby.*“

Od 1. 11. 2009, dne nabytí účinnosti výše uvedeného zákona a rovněž zákona o platebním styku, došlo mimo jiné ke změně textace § 708 odst. 1 obchodního zákoníku na znění následující: „*Smlouvou o běžném účtu se zavazuje banka zřídit od určité doby v určité měně účet pro jeho majitele, přijímat na zřízený účet peněžní prostředky,*

¹⁰ Tamtéž, str. 95.

¹¹ JINDŘICHOVÁ, D., HLÁDEK, T. *Závazky ze smlouvy o účtu, jednorázovém vkladu, akreditivu a inkasu v novém občanském zákoníku. Komentář.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 9.

vyplácet z něj peněžní prostředky nebo z něj či na něj provádět jiné platební transakce.“ Novelou došlo k vypuštění slova „vklady“.

Na rozdíl od výše citovaného § 708 odst. 1, ustanovení § 716 odst. 1 obchodního zákoníku obecně upravující smlouvu o vkladovém účtu nikdy neoznačovalo peněžní prostředky svěřené bance na základě smlouvy o vkladovém účtu za „vklad“.

Právní úprava obsažená v ustanovení § 2662 občanského zákoníku je blíže dosavadní úpravě vkladového účtu, která nikdy neoznačovala peněžní prostředky svěřené bance jako vklad.¹² Protože ale peněžní prostředky vložené nebo převedené na účet naplňují definici vkladu uvedenou v § 1 odst. 2 zákona o bankách, je na ně třeba jako na vklad obecně pohlížet.

2.2.3. Vlastnictví peněžních prostředků na účtu

Po vymezení pojmů „účet“ a „vklad“ je možné přistoupit k související otázce vlastnictví peněžních prostředků vložených nebo převedených na účet, označovaných v § 1 odst. 2 zákona o bankách jako vklady. Její vyřešení je zásadní pro jakékoli další zkoumání relevantní právní úpravy.

Hned z počátku je třeba stanovit, že hledáme odpověď obecnou. Tuto je možné nalézt například ve třech následujících judikátech Nejvyššího soudu ČR:

- v rozsudku ze dne 14. 04. 2000, sp. zn. 21 Cdo 1774/1999, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 4/2001, kde soud judikoval: *„Obchodní zákoník používá v ustanoveních § 708 a násl. termín "majitel účtu", i když účet sám o sobě nemá majetkovou hodnotu a peněžní prostředky na něm uložené jsou v majetku peněžního ústavu. Za "majitele účtu" je třeba z pohledu ustanovení obchodního zákoníku o*

¹² § 716 odst. 1 ObchZ stanovil: *„Smlouvou o vkladovém účtu se zavazuje banka zřídit od určité doby v určité měně účet pro jeho majitele a platit z peněžních prostředků na účtu úroky a majitel účtu se zavazuje vložit na účet peněžní prostředky, přenechat jejich využití bance na dobu určitou nebo na dobu neurčitou s předem stanovenou výpovědní lhůtou.“*

běžném a vkladovém účtu považovat osobu, pro kterou peněžní ústav zřídil na základě smlouvy účet. Na základě smlouvy o běžném nebo vkladovém účtu je peněžní ústav povinen přijmout na účet peněžité vklady učiněné majitelem účtu nebo platby uskutečněné v jeho prospěch bez zřetele k tomu, kdo je majitelem peněžních prostředků, které se tímto způsobem na účet ukládají. Při provádění výplat z účtu se peněžní ústav řídí pokyny (event. písemnými příkazy) majitele účtu; skutečnost, kdo byl majitelem peněžních prostředků uložených na účtě, tu opět není významná,“

- dále například v pozdějším rozsudku ze dne 10. 11. 2004, sp. zn. 35 Odo 801/2002: *„Peněžní prostředky na účtu vedeném peněžním ústavem na základě smlouvy o běžném účtu nebo na základě smlouvy o vkladovém účtu z tohoto pohledu nejsou v majetku majitele účtu, v jehož prospěch byl tento účet zřízen, nýbrž v majetku peněžního ústavu,*“
- a rovněž v rozsudku ze dne 20. 5. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2155/2008: *„Majitel účtu (ani jiná osoba, jejíž peněžní prostředky případně byly vloženy či poukázány na účet) není vlastníkem peněžních prostředků uložených na účtu (ty jsou v majetku banky), přičemž oprávnění (nároky) majitele účtu spočívající v tom, aby podle jeho příkazu nebo příkazu jiných k tomu oprávněných osob byly z peněžních prostředků na účtu uskutečněny výplaty nebo platby, představuje pouze "pohledávku z účtu u peněžního ústavu".*

Pro úplnost je nutno uvést, že judikatura uvedená pro účely tohoto obecného vymezení nezohledňuje zvláštní právní úpravy v oblasti platebního styku¹³ a podnikání na kapitálovém trhu¹⁴, které připouštějí některé odchylky v tom smyslu, že převzaté peněžní prostředky se nestanou majetkem dlužníka, ale zůstanou majetkem věřitele.¹⁵

¹³ Viz § 19, § 20 odst. 1 písm. b) a § 21 PlStk.

¹⁴ Viz § 2 odst. 1 písm. h) zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 23.

V souladu s výše uvedeným lze otázku vlastnictví peněžních prostředků na účtu obecně uzavřít s tím, že dle současného pojetí účtu sice není vyloučeno, aby peněžní prostředky vložené nebo převedené na účet zůstaly majetkem majitele účtu, nebo i třetích osob (např. zákazníků majitele účtu). Ve většině případů ale vlastnické právo k peněžním prostředkům nabyde okamžikem jejich převzetí bankou, která je v souladu se svou ekonomickou podstatou využívá jako zdroje pro financování svých aktivních obchodů.¹⁶

¹⁶ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 22.

3. OBECNÁ USTANOVENÍ O ÚČTU

Obecná ustanovení, použitelná obecně na všechny typy účtů, zařadili autoři občanského zákoníku systematicky hned do úvodu oddílu upravujícího účet, tedy jak již bylo uvedeno výše, do § 2662 až 2668. Podle důvodové zprávy k občanskému zákoníku *„mají ustanovení upravující smlouvu o účtu v občanském zákoníku za cíl zakotvit alespoň minimální právní úpravu použitelnou v případě, že určité otázky týkající se účtu nejsou řešeny zákonem o platebním styku, případně je aplikace zákona o platebním styku vzhledem k jeho působnosti vyloučena, a strany si neupravily tyto otázky ani smluvně.“*¹⁷

3.1. Smlouva o účtu

Z ustanovení § 2662 obč. zák. plyne, že účet se zřizuje na základě smlouvy o účtu, resp. ze smlouvy o účtu plyne povinnost toho, kdo účet vede, aby od určité doby a v určité měně zřídil účet pro jeho majitele. Obvykle bude účet zřizován ke dni uzavření smlouvy, může být ale sjednána i doba pozdější. Určení měny, ve které bude účet veden, je podstatnou náležitostí smlouvy o účtu.

3.1.1. Smluvní strany smlouvy o účtu

Smluvními stranami smlouvy o účtu jsou na jedné straně ten, kdo účet vede a na druhé straně majitel účtu. Jelikož nic nebrání jinému pojmenování stran, mohou být v praxi označeny jinak, například „banka“ a „klient“.

Pojmenování jedné ze stran jako „majitel účtu“ v občanském zákoníku zůstalo stejné, jako v předchozí právní úpravě obsažené v obchodním zákoníku. Lze si položit otázku, zdali je označení jedné ze smluvních stran jako „majitel účtu“ označení vhodné.

¹⁷ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 953.

Ještě za účinnosti předchozí právní úpravy, podle které vůbec nebylo možné považovat účet za věc v právním slova smyslu, mohlo být takové označení zavádějící. Majitel účtu byl ve skutečnosti pouze vlastníkem pohledávky evidované podle smlouvy o běžném či vkladovém účtu.¹⁸ Od okamžiku, kdy se stala účinnou nová právní úprava účtu v občanském zákoníku, jeví se označení „majitel účtu“ jako výrazně vhodnější, neboť díky novému, širšímu vymezení věci v právním slova smyslu je možné přijmout myšlenku, že účet, jakožto věc v právním slova smyslu, je vlastněn a tudíž někdo může být jeho majitelem. Necht' je zdůrazněno, že otázkou vlastnictví účtu jako věci v právním slova smyslu není dotčena otázka vlastnictví peněžních prostředků na účtu rozebraná výše.

Není neobvyklé, že na straně majitele účtu stojí více osob. Takovou situaci částečně upravuje ustanovení § 2663 obč. zák. Hovoříme pak o účtu zřízeném pro více osob, společném účtu nebo účtu ve spoluvlastnictví. Spoluvlastnictví obecně, dokáže, jak v teorii, tak zejména v praxi, určité otázky do jisté míry zkomplikovat, jelikož často přináší určité odchylky od obecného režimu. Dalším důvodem, proč může spoluvlastnictví přinášet určité praktické problémy je bezesporu skutečnost, že ke každému právnímu jednání týkajícího se spoluvlastnictví je třeba vůle více osob. V následujících částech této práce je zařazeno několik odstavců rozebírajících relevantní témata z perspektivy účtu zřízeného pro více osob, a to vždy za obecnější analýzou daných témat.

S účinností občanského zákoníku došlo k zásadní změně v označení druhé smluvní strany.¹⁹ Tato je nově označena jako „ten, kdo účet vede“. Z důvodové zprávy k občanskému zákoníku lze vyčíst, že „*Smluvní stranu, která vede účet, osnova nově neoznačuje jako banku, neboť postavení určité osoby jako smluvní strany by nemělo být závislé na její regulaci z hlediska veřejného práva, což je přístup obvyklý i u ostatních*

¹⁸ POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník: Komentář. II. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 1803.

¹⁹ Ustanovení § 708 odst. 1 ObchZ stanovilo: „*Smlouvou o běžném účtu se zavazuje banka zřídit od určité doby v určité měně účet pro jeho majitele, přijímat na zřízený účet peněžní prostředky, vyplácet z něj peněžní prostředky nebo z něj či na něj provádět jiné platební transakce.*“

smluvních typů.“²⁰ Okruh osob, které mohou vstoupit do závazku ze smlouvy o účtu občanský zákoník neomezuje.

Pokud je ovšem tím, kdo účet vede, podnikatel, musí splňovat požadavky kladené na něho veřejnoprávní úpravou. Těmi jsou u banky udělení příslušné bankovní licence a u spořitelního a úvěrního družstva udělení povolení. Další omezení stanoví § 5 zákona o platebním styku pro případ, že součástí závazku má být i poskytování platebních služeb jako součást podnikání. Toto ustanovení obsahuje taxativní výčet subjektů oprávněných poskytovat platební služby. D. Jindřichová k tématu uvádí, že ten, kdo účet vede, není subjektem laické veřejnosti, ale naopak je kvalifikovaným účastníkem vzájemné dohody, a tak se na něj v právním řádu vztahují přísnější regulační požadavky. Tyto požadavky autorka uvádí do souvislosti zejména se zákonem č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu a s ním souvisejícím zákonem č. 254/2008 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, přičemž oba tyto zákony implementují do národních předpisů evropskou úpravu. Kvalifikované postavení toho, kdo účet vede, lze spatřovat i v související právní úpravě na ochranu slabší strany, popř. spotřebitele.

3.1.2. Povaha smlouvy o účtu

Gramatickým výkladem ustanovení § 2662 obč. zák. lze dovodit, že smlouva o účtu má konsenzuální povahu. Ke vzniku závazku tedy postačí, že se smluvní strany při dodržení zákonem stanoveného postupu shodnou na podstatných náležitostech. Ke zřízení samotného účtu dochází zpravidla v okamžiku uzavření smlouvy, smluvní strany se ale mohou dohodnout i na pozdějším zřízení účtu.

²⁰ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 953.

3.1.3. Právní forma smlouvy o účtu

Občanský zákoník pro smlouvu o účtu nově nevyžaduje písemnou formu. Pravděpodobně se jedná o promítnutí zásady bezformálnosti, jakožto jedné ze základních zásad, na kterých je postaven nový občanskoprávní kodex. S ohledem na činnost bank a úvěrních a spořitelních družstev však není dost dobře možné, aby smlouvy o účtu byly uzavírány jinak, než v písemné podobě, a proto je písemná forma smlouvy o účtu v praxi pravidlem.

Požadavky na formu právního jednání v případě změny smlouvy obsahuje obecně § 564 obč. zák.²¹ Jelikož pro smlouvu o účtu zákon nevyžaduje písemnou formu, je podle zákona možné, aby byla měněna i ústně. Smluvním ujednáním lze pro změny smlouvy o účtu stanovit povinnost přísnější formy, což je v praxi rovněž pravidlem.

3.1.4. Obchodní podmínky

Část obsahu smlouvy o účtu může být v souladu s § 1751 obč. zák. určena odkazem na obchodní podmínky, které musí být buďto navrhovatelem připojeny k nabídce na uzavření smlouvy, nebo musí být oběma stranám známy. V případě, že je smlouva uzavírána mezi podnikateli, tedy v tomto případě hlavně s podnikatelem na straně majitele účtu (neboť ten, kdo účet vede, bude v souladu s účinnou veřejnoprávní úpravou vždy podnikatelem), lze podle § 1751 odst. 3 obč. zák. část obsahu smlouvy určit i pouhým odkazem na obchodní podmínky vypracované odbornými nebo zájmovými organizacemi, což lze považovat za určité zjednodušení kontraktačního procesu. § 1752 odst. 1 obč. zák. dále stanoví: „*Uzavírá-li strana v běžném obchodním styku s větším počtem osob smlouvy zavazující dlouhodobě k opětovným plněním stejného druhu s odkazem na obchodní podmínky a vyplývá-li z povahy závazku již při jednání o uzavření smlouvy rozumná potřeba jejich pozdější změny, lze si ujednat, že*

²¹ § 564 obč. zák. stanoví: „*Vyžaduje-li zákon pro právní jednání určitou formu, lze obsah právního jednání změnit projevem vůle v téže nebo přísnější formě; vyžaduje-li tuto formu jen ujednání stran, lze obsah právního jednání změnit i v jiné formě, pokud to ujednání stran nevyklučuje.*“

strana může obchodní podmínky v přiměřeném rozsahu změnit. Ujednání je platné, pokud bylo předem alespoň ujednáno, jak se změna druhé straně oznámí a pokud se této straně založí právo změny odmítnout a závazek z tohoto důvodu vypovědět ve výpovědní době dostatečné k obstarání obdobných plnění od jiného dodavatele; nepřihlíží se však k ujednání, které s takovou výpovědí spojuje zvláštní povinnost zatěžující vypovídající stranu.“ Základními předpoklady pro změnu obchodních podmínek podle citovaného ustanovení je sjednání takové možnosti ve smlouvě, zachování práva druhé smluvní strany v případě nesouhlasu smlouvu vypovědět a v neposlední řadě rovněž výklad v souladu s obecnými pravidly o ochraně slabší strany, zejména ustanoveními o smlouvách uzavíraných adhezním způsobem. Lze dovodit, že většina smluv o účtu v praxi naplňuje znaky smluv uzavíraných adhezním způsobem, neboť základní smluvní podmínky jsou v drtivě většině případů jednostranně určeny tím, kdo účet vede, aniž by potenciální majitel účtu měl reálný vliv na obsah smluvních podmínek.

3.1.5. Úplatnost smlouvy o účtu

Smlouva o účtu není pojmově smlouva úplatná. Pouze na smluvních stranách záleží, zdali bude za vedení účtu sjednána úplata, neboť v opačném případě bude smlouva ze zákona bezúplatná.

Jak je rozvedeno dále, obdobné pravidlo platí i o úročení peněžních prostředků na účtu – žádný zákon nestanoví povinnost toho, kdo účet vede, úročit peněžní prostředky na účtu. Taková povinnost toho, kdo účet vede, bude vždy povinností vyplývající z konkrétní smlouvy o účtu.

3.1.6. Smlouva o účtu jako rámcová smlouva o platebních službách

Podmínky pro vedení platebního účtu mohou být stanoveny v rámcové smlouvě o platebních službách,²² charakterizované v následující kapitole této práce věnující se platebnímu účtu.

²² Dle ustanovení § 74 odst. 2 PlStk.

3.1.7. Smlouva o účtu jako bankovní obchod

Smlouvu o účtu lze zařadit do skupiny smluv a z nich vyplývajících závazků nazývaných bankovními obchody. Bankovní obchody lze definovat jako „*smlouvy uzavírané bankami při jejich podnikatelské činnosti a na základě těchto smluv vznikající závazky.*“²³ Závazek je základním pojmem obligačního práva, který označuje vztah mezi věřitelem a dlužníkem.²⁴

Bankovními obchody však nebudou veškeré smlouvy uzavírané bankami, ale zejména smlouvy, na jejichž základě se banka zavazuje poskytovat služby typické pro její podnikatelskou činnost. Dle § 1 odst. 1 BankZ se bankami rozumějí akciové společnosti se sídlem v České republice, které přijímají vklady od veřejnosti, poskytují úvěry a kterým k výkonu této činnosti udělila Česká národní banka bankovní licenci.

Vzhledem ke skutečnosti, že úprava závazků byla ke dni 1. 1. 2014 sjednocena v občanském zákoníku, který výslovně nestanoví, že by jednou ze stran smluv naplňujících znaky bankovních obchodů musela být vždy banka, je z pohledu soukromého práva možné, aby tzv. bankovní smlouvy uzavřel na straně, na které zákon počítá s bankou, kdokoli. I přesto, že veřejnoprávní předpisy mohou poskytování některých služeb veřejnosti podmiňovat vydáním veřejnoprávního aktu - bankovní licence (v případě banky) nebo povolení (v případě spořitelního a úvěrního družstva), budou i smlouvy uzavřené bez příslušného oprávnění z hlediska soukromého práva platné.

Bankovními obchody budou bezpochyby smlouvy uzavírané bankami za účelem činností vypočtených v § 1 odst. 1 a 3 zákona o bankách.²⁵ Oproti dělení na bankovní

²³ LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 38.

²⁴ Legální definice závazku je obsažena v § 1721 obč. zák., který stanoví „*Ze závazku má věřitel vůči dlužníku právo na určité plnění jako na pohledávku a dlužník má povinnost toto právo splněním dluhu uspokojit.*“ Nová právní úprava důsledně dodržuje tuto definici a díky tomu, na rozdíl od právní úpravy předchozí, nedochází k zaměňování pojmu „závazek“ za pojem „dluh“.

²⁵ LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 38.

obchody uzavírané v režimu obchodního zákoníku a bankovní obchody uzavírané v režimu občanského zákoníku 1964, které ke dni 1. 1. 2014 s účinností občanského zákoníku po sjednocení úpravy závazků zaniklo, můžeme bankovní obchody stále členit na pasivní a aktivní. Pasivními bankovní obchody jsou takové, ve kterých má banka postavení dlužníka, tedy obchody, kterými banka získává peněžní prostředky pro svou podnikatelskou činnost. V případě aktivních bankovních obchodů má banka naopak postavení věřitele. Mimo to existují bankovní obchody přidružené, např. zajišťující zprostředkování plateb a oběhu peněz. Z pohledu tohoto dělení je smlouva o účtu bankovním obchodem pasivním.²⁶

3.1.8. Smlouva o účtu - shrnutí

Z výše uvedeného popisu lze vyvodit závěr, že podstatnými náležitostmi smlouvy o účtu podle § 2662 obč. zák. jsou (i) závazek toho, kdo účet vede, zřídit účet, (ii) určení doby, od které má být účet zřízen, (iii) stanovení měny, ve které bude účet veden a (iv) povinnost toho, kdo účet vede, umožnit na tento účet majiteli účtu vložit hotovost, dále umožnit výběr hotovosti z účtu nebo provádět převody peněžních prostředků z účtu či na účet.²⁷

Smlouvu o účtu v zákonném režimu lze dále definovat jako smlouvu konsenzuální, bezúplatnou, dvoustrannou nebo vícestrannou, pro kterou není vyžadována písemná forma.

3.2. Nakládání s účtem

Pojem „nakládání s účtem“ byl před účinností občanského zákoníku vymezen v § 709 odst. 3 ObchZ.²⁸ Podle tohoto ustanovení se nakládáním s účtem rozumělo

²⁶ Tamtéž, s. 39.

²⁷ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 238.

²⁸ § 709 odst. 3 ObchZ stanovil: „Uzavřít nebo změnit smlouvu o běžném účtu anebo ukončit vztah založený smlouvou o běžném účtu (dále jen "nakládání s účtem") je oprávněn majitel účtu. Jiná osoba než majitel účtu může nakládat s účtem jen na

uzavření nebo změna smlouvy a ukončení vztahu založeného smlouvou o běžném účtu. Právo nakládat s účtem měl majitel účtu nebo osoba, kterou k tomu majitel účtu zmocnil, přičemž ustanovení obsahovalo i formální požadavky pro takové zmocnění. Ustanovení § 709 odst. 3 ObchZ nebylo do občanského zákoníku převzato a vzniká otázka, z jakého důvodu se tak nestalo. Podle P. Lišky to může být buďto „*důsledek legislativní nepřesnosti při recipování předchozího textu zákona, nebo důsledek skutečnosti, že zákonodárce považuje účet za věc v právním smyslu.*“²⁹ Ve druhém případě lze dovodit úmysl zákonodárce, aby se na nakládání s účtem vztahovala obecná úprava vlastnického práva, jakožto oprávnění vlastníka k jeho vlastnictví.³⁰

Ačkoli obsah pojmu není výslovně vymezen, náleží dle občanského zákoníku právo nakládání s účtem majiteli účtu. Dále se použije obecná právní úprava. V případě, že se jedná o fyzickou osobu, může při nakládání s účtem jednat osobně, nebo se může nechat zastoupit zástupcem. V případě, že majitelem účtu je právnická osoba, jedná za ni statutární orgán. Rovněž právnická osoba může být při nakládání s účtem zastoupena jiným zástupcem, než je statutární orgán.

V případě, že je účet zřízen pro více osob, nakládají spolumajitelé účtu dle druhé věty ustanovení § 2663 obč. zák. s účtem společně. Dle názoru autora této práce je dané ustanovení dispozitivní, i když se lze setkat s názory opačnými.³¹

3.2.1. Nakládání s účtem na základě zmocnění

Občanský zákoník výslovně neupravuje ani nakládání s účtem na základě zmocnění. Dovojujeme, že je nutné aplikovat obecnou úpravu smluvního zastoupení obsaženou v ustanoveních § 441 a následujících obč. zák. Protože se zastoupení ve smyslu § 441 odst. 2 obč. zák. netýká jen určitého právního jednání, je plnou moc

základě zvláštní plné moci udělené majitelem účtu, na níž je jeho podpis úředně ověřen. Úřední ověření podpisu se nevyžaduje, je-li plná moc udělena před bankou.“

²⁹ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 97.

³⁰ Viz § 1011 a § 1012 obč. zák.

³¹ Problematika je rozebrána podrobněji v oddílu 3.10. této práce.

k nakládání s účtem nutné udělit v písemné formě. Plná moc může být podle zákona jak generální, tedy ke všem právním jednáním za zmocnitele, tak i speciální, udělená jen ke konkrétnímu právnímu jednání. Oproti úpravě v obchodním zákoníku zde došlo ke změně, neboť jak bylo uvedeno výše s odkazem na příslušné ustanovení obchodního zákoníku, formální požadavky na plnou moc byly stanoveny nově stanoveny méně striktní. Dnes dovozujeme pouze požadavek písemné formy u plné moci udělené k vícero právním jednáním, ale tato nemusí být speciální a zároveň podpis zmocnitele na ní nemusí být úředně ověřen, ani udělen před zaměstnancem banky.³²

V praxi se ovšem lze setkat s tím, že například banka, která vede účet, na základě ustanovení ve smlouvě, resp. v obchodních podmínkách, stále akceptuje pouze plnou moc splňující požadavky, které na ni kladl obchodní zákoník, tedy speciální, s úředním ověřením podpisu zmocnitele, nebo udělenou před danou bankou, ačkoli to již neplyne z žádného zákonného ustanovení. Všechny tyto požadavky lze dle názoru autora považovat za přiměřené, a to vzhledem k možné odpovědnosti banky v důsledku akceptace neplatné plné moci.

3.3. Nakládání s peněžními prostředky na účtu

Nakládání s peněžními prostředky na účtu je upraveno v § 2664 obč. zák., který stanoví následovně: „*S peněžními prostředky na účtu může majitel účtu a za podmínek ujednaných ve smlouvě i jeho zmocněnci nakládat ujednaným způsobem*“ a dále pak „*nevyplývá-li ze zmocnění opak, nezaniká smrtí zmocnitele.*“

Pojem nakládání s peněžními prostředky na účtu, stejně jako pojem nakládání s účtem, není v současných právních předpisech vymezen. Rozumí se jím zejména provádění platebních transakcí prostřednictvím závazných příkazů od oprávněné osoby tomu, kdo účet vede.³³ Obvykle bude k nakládání s peněžními prostředky docházet pomocí platebních příkazů, dálkového přístupu k účtu (internetbanking,

³² Viz ustanovení § 709 odst. 3 citované v poznámce č. 28.

³³ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 100.

telephonebanking), nebo prostřednictvím k účtu zřízené platební karty. Právo nakládat s peněžními prostředky na účtu má majitel účtu, případně zmocněnec.

Ten, kdo účet vede, je v zákonem stanovených případech za splnění zákonem stanovených podmínek povinen umožnit nakládání s prostředky na účtu i dalším osobám.³⁴

V případě, že je účet zřízen pro více osob, má každá z nich postavení majitele účtu, a tedy každá z osob, pro kterou je účet veden, sama nakládá s peněžními prostředky na účtu.

3.3.1. Nakládání s peněžními prostředky na účtu na základě zmocnění

Z první věty ustanovení § 2664 obč. zák. plyne pro případ, kdy má s peněžními prostředky na účtu nakládat zmocněnec, povinnost, aby podmínky a způsob takového jednání byly stanoveny ve smlouvě o účtu. A contrario lze dovést, že v tomto případě nepostačí samotná plná moc, aniž by byly podmínky nakládání s peněžními prostředky na účtu na základě zmocnění upraveny v příslušné smlouvě o účtu.

Podle předchozí právní úpravy, konkrétně podle ustanovení § 710 odst. 2 obchodního zákoníku, byly s peněžními prostředky na účtu oprávněny nakládat osoby uvedené v podpisových vzorech předaných majitelem účtu bance a jiné osoby pouze za podmínek stanovených ve smlouvě o běžném účtu. Vzhledem ke skutečnosti, že majitel účtu byl účastníkem smlouvy, jeho dispoziční oprávnění plynulo již z povahy závazkového vztahu, i když to nebylo v daném ustanovení výslovně zakotveno. Podpisové vzory musely splňovat náležitosti plné moci.

Na základě výše uvedených skutečností lze shrnout, že právní úprava nakládání s peněžními prostředky na účtu byla zestručněna. I když se listiny označené jako „podpisové vzory“ v praxi často používají i nadále, nejsou ze zákona povinné a je-li to

³⁴ LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 81.

v souladu s ujednáním ve smlouvě (resp. v obchodních podmínkách), stačí k nakládání s peněžními prostředky na účtu v zastoupení pouze plná moc splňující požadavky obecné právní úpravy zastoupení. Právo majitele účtu nakládat s peněžními prostředky je stejně jako dříve založeno ex lege, aniž by majitel účtu musel bance předávat podpisový vzor.

Ohledně nakládání s prostředky na účtu na základě zmocnění v případě, že je účet zřízen pro více osob, není jasné, zda musí zmocnění udělit všichni majitelé účtu společně. Autor souhlasí s názorem³⁵, že způsob zmocnění bude primárně záviset na podmínkách ujednaných ve smlouvě o účtu mezi majiteli tohoto účtu. Dohodnou-li se majitelé účtu, že každý z nich může s peněžními prostředky na účtu nakládat samostatně, měl by také každý z nich být oprávněn zmocnit jinou osobu. V opačném případě, tedy jestliže majitelé účtu musí s peněžními prostředky nakládat společně, musí společně udělit i zmocnění k takovému nakládání.

V souvislosti s danou problematikou lze zmínit rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 5 Cmo 179/94, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 5/1996, podle kterého *„Banka, která postupuje s rozumem a opatrností a neprovede dispozice klienta, u kterých jsou okolnosti zpochybňující jejich platnost nebo pravost, neodpovídá za škodu tím případně vzniklou, i když se později prokáže, že tyto dispozice nijak vadné nebyly.“*

3.4. Vedení účtu

Ten, kdo účet vede, má vedle povinnosti účet zřídit i povinnost účet vést. Z ustanovení § 2662 obč. zák., které představuje základní ustanovení nové právní úpravy účtu, plyne, že pod pojmem vedení účtu rozumíme zejména závazek umožnit vložení hotovosti na účet, vybrat hotovost z účtu nebo převádět peněžní prostředky na

³⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014.

účet či z účtu.³⁶ Zákon striktně rozlišuje mezi pojmy „vložení“ a „výběr“ pro označení manipulace s peněžními prostředky v hotovosti oproti pojmům „převod na účet“ a „převod z účtu“ pro bezhotovostní formu nakládání s peněžními prostředky na účtu. Povinnost umožnit majiteli účtu nebo jiným oprávněným osobám vybrat hotovost z účtu nebo z účtu převést peněžní prostředky má ten, kdo účet vede, standardně za předpokladu, že je na účtu dostatečný zůstatek.

3.5. Kontokorentní účet

Občanský zákoník v rámci ustanovení § 2665 ale také umožňuje, aby si strany ve smlouvě o účtu ujednaly, že ten, kdo vede účet, umožní výběr hotovosti nebo provede převod peněžních prostředků z účtu, ač pro to na účtu není dostatek peněžních prostředků. V takovém případě se přiměřeně použijí ustanovení o úvěru.

Přiměřené použití ustanovení o úvěru se bude týkat zejména doby, v níž má majitel účtu povinnost vrátit tomu, kdo účet vede, poskytnuté peněžní prostředky. Tato doba, není-li ve smlouvě dohodnuto jinak, činí jeden měsíc ode dne, kdy je k vrácení majitel účtu vyzván tím, kdo účet vede.³⁷ Podmínky splácení ale bývají v praxi smlouveny rozličnými způsoby.

Na rozdíl od úpravy v § 711 ObchZ,³⁸ ustanovení § 2665 současného občanského zákoníku upravující debetní účet nestanoví povinnost, aby ve smlouvě o účtu byla sjednána maximální částka, do které je majitel účtu oprávněn čerpat peněžní prostředky nad rámec prostředků dostupných na účtu. Navzdory tomu lze dovodit, že požadavek na sjednání limitu čerpání zůstal zachován,³⁹ neboť ustanovení § 2395 obč.

³⁶ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 101.

³⁷ Viz § 2399 obč. zák.

³⁸ § 711 ObchZ stanovil: „Smlouva o běžném účtu může stanovit, že banka provede do určité částky příkazy k platbám, i když k tomu není dostatek peněžních prostředků na účtu. Nejsou-li práva a povinnosti stran při poskytnutí těchto peněžních prostředků sjednány ve smlouvě o běžném účtu, řídí se úpravou smlouvy o úvěru (§ 497 a násl.).“

³⁹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 245.

zák. upravující úvěr, které se pro tento případ použije přiměřeně, stanoví: „*Smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.*“

3.6. Úročení prostředků na účtu

Pojem „úrok“ není v současném občanském zákoníku, ani v žádné jiné součásti českého právního řádu vymezen. V komentáři k občanskému zákoníku lze u pojmu „úrok“ nalézt, že „*úroky lze obecně definovat jako cenu (úplatu) poskytovanou za užívání zastupitelných věcí (peněz či jiných zastupitelných věcí).*“⁴⁰ Právní úpravu úroků obsahuje občanský zákoník ve svých ustanoveních § 1802 až 1806. Současný občanský zákoník nepřevzal část právní úpravy z obchodního zákoníku, která tomu, kdo účet vedl, v některých případech stanovila povinnost poskytnout majiteli účtu úrok.⁴¹

Ustanovení § 2667 obč. zák. stanoví pouze: „*Úrok z peněžních prostředků na účtu je splatný na konci kalendářního měsíce. Ten, kdo vede účet, připíše úrok k zůstatku peněžních prostředků na účtu bez zbytečného odkladu poté, co se stal splatným.*“ Citované obecné ustanovení neurčuje, zda smlouva o účtu musí obsahovat též závazek toho, kdo účet vede, prostředky na účtu úročit. Stejně tak zákon o platebním styku neobsahuje žádné ustanovení, které by tomu, kdo účet vede, ukládalo povinnost úročit peněžní prostředky na platebním účtu. A nakonec ani v případě jiného než platebního účtu nenalezneme normu, která by stanovila povinnost toho, kdo účet vede, prostředky na účtu úročit. Ustanovení § 2671 obč. zák. naopak stanoví: „*Byl-li sjednán úrok, náleží majiteli účtu ode dne připsání peněžních prostředků na účet do dne předcházejícího dni jejich odepsání z účtu.*“ Za pomoci jazykového výkladu lze dovodit, že úrok nemusí být sjednán.

⁴⁰ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419 – 654.* Praha: Leges, 2014, s. 1264.

⁴¹ Viz § 714 ObchZ a § 718 ObchZ.

Nelze vyvodit jiný závěr, než že občanský zákoník ani žádná jiná právní norma v současnosti nezakotvuje povinnost toho, kdo účet vede, úročit peněžní prostředky na účtu. Výše citovaný § 2667 obč. zák. řeší pouze otázku splatnosti a způsobu připsování úroků na účet⁴² a § 2671 obč. zák. se zabývá otázkou vzniku práva na úroky a dále trváním tohoto práva.⁴³ Všechna tato pravidla jsou navíc pravděpodobně pravidly dispozitivními. Úroky se platí v měně, v níž je veden účet.⁴⁴

Zajímavé zamyšlení na téma úroků lze nalézt rovněž v jednom z článků P. Lišky. Autor v reakci na snížení depozitní sazby Evropskou centrální bankou na zápornou hodnotu, ke kterému došlo dne 5. 6. 2014, kriticky uvažuje nad odpovědí na otázku, jestli český právní řád umožňuje, aby si banky a jiné finanční instituce u smluv zahrnujících uložení peněžních prostředků se svými klienty sjednaly záporný úrok. K tomu autor uvádí, že „*dřívější právní úprava ani současná právní úprava sjednávání záporných úrokových sazeb u vkladových vztahů v České republice nepředpokládá. Ujednání o záporné úrokové sazbě tak není v duchu právní úpravy a tato skutečnost se projevuje v některých dalších ustanoveních (např. postoupení pohledávky, uznání dluhu). Sjednání záporné úrokové sazby není právní úpravou výslovně zakázáno, ale jak již bylo zmíněno, současná právní úprava takové ujednání nepředpokládá. Při sjednání záporné úrokové sazby by musela být dodržena pravidla obecně omezující dispozitivnost právních norem, jakož i ustanovení na ochranu slabší strany a spotřebitele, popřípadě pravidla zakládající zvýšenou informační povinnost. Při dodržení uvedených pravidel lze uvažovat o vymahatelnosti ujednání zakládajících zápornou úrokovou sazbu, byť zřejmě z jiných právních důvodů, jak bylo shora uvedeno*“⁴⁵ (dle názoru daného autora by sjednání záporné úrokové sazby mohlo být posouzeno spíše jako forma poplatku). Závěrem P. Liška sjednávání záporného úroku

⁴² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 248.

⁴³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 254.

⁴⁴ Analogicky § 1804 obč. zák.

⁴⁵ LIŠKA, P. Je možné sjednat záporný úrok u vkladového vztahu? *Rekodifikace & Praxe*, 2014, roč. II, č. 12, s. 14 – 17.

nedoporučuje, neboť takové ujednání v podmínkách české právní úpravy považuje za jednání simulující jiné právní jednání.

Méně krajní situací, než je sjednání záporného úroku, je dozajista sjednání úroku nulového, kdy namísto toho, aby konkrétní smlouva o účtu o úroku mlčela, nebo namísto výslovného ustanovení, že zůstatek na účtu není úročen, může být stanoveno, že zůstatek na účtu má být úročen úrokovou sazbou 0% p. a. Takové ustanovení není dle názoru autora této práce v rozporu s žádnou součástí českého právního řádu a i v praxi je užíváno v relativně hojné míře.

3.7. Důsledky smrti majitele účtu

Nový občanský zákoník doslovně nepřevzal ustanovení § 715a odst. 1 ObchZ,⁴⁶ podle něhož smrtí majitele účtu smlouva o běžném účtu výslovně nezanikala. Materiálně ovšem ke změně nedošlo, jelikož z obecné právní úpravy obsažené v § 2009 a také z § 2664 a § 2666 obč. zák. lze dovodit stejný závěr. Ustanovení § 2009 obč. zák. stanoví, že „*smrtí dlužníka povinnost nezanikne, ledaže jejím obsahem bylo plnění, které mělo být provedeno osobně dlužníkem*“ a v druhém odstavci „*smrtí věřitele právo zanikne, bylo-li plnění omezeno jen na jeho osobu*.“ Podle § 2664 obč. zák. citovaného výše nezaniká smrtí zmocnitele ani zmocnění k nakládání s peněžními prostředky na účtu, není-li stanoveno jinak. A konečně § 2666 obč. zák. stanoví: „*Zemře-li majitel účtu, zastaví ten, kdo vede účet, v den následující po dni, kdy mu byla smrt majitele účtu doložena, ty výplaty hotovosti a převody peněžních prostředků z účtu, o kterých majitel*

⁴⁶ Pro srovnání, § 715a ObchZ stanovil:

„(1) *Smrtí majitele účtu smlouva o běžném účtu nezaniká. Banka pokračuje v provádění platebních transakcí na základě příkazů, které jí dal majitel účtu a osoby jím zmocněné.*

(2) *Jestliže se banka hodnověrně dozví, že majitel účtu zemřel, zastaví následujícím dnem ty platební transakce z účtu, u kterých majitel účtu stanovil, že po jeho smrti v nich nemá banka pokračovat.*

(3) *Plná moc udělená majitelem účtu k nakládání s peněžními prostředky na účtu jeho smrtí nezaniká, pokud z jejího obsahu nevyplývá, že má trvat pouze za života majitele účtu.*

(4) *Je-li bance hodnověrně doloženo, že byl ustanoven správce dědictví, který je oprávněn spravovat běžný účet zemřelého majitele účtu, má práva a povinnosti majitele účtu a banka se řídí jeho příkazy.*“

účtu určil, že se v nich po jeho smrti pokračovat nemá. “ Z výše uvedených ustanovení jasně vyplývá, že závazek ze smlouvy o účtu trvá i po smrti majitele účtu.

Ten, kdo účet vede, bude i po smrti majitele účtu povinen bez omezení na účet přijímat peněžní prostředky. Převody a výplaty peněžních prostředků z účtu ovšem mohou být omezeny sjednáním doložky pro případ smrti. Ostatní převody a výplaty je ten, kdo účet vede, povinen provádět i nadále, tedy i poté, co mu je doložena smrt majitele účtu.⁴⁷ Zmocnění k nakládání s peněžními prostředky na účtu zanikne jen v případě, že tak bylo sjednáno.

Pohledávka za tím, kdo účet vede, se stává součástí pozůstalosti jako majetek zůstavitele.

Smrt majitele účtu musí být tomu, kdo účet vede, doložena. Doložením se rozumí zejména předložení úmrtního listu nebo zprávy příslušného orgánu (soud, obecní úřad, policie apod.). Došlo zde k určité formulační změně oproti původní úpravě v obchodním zákoníku, podle jehož § 715a odst. 2 bylo skutečností rozhodnou pro zastavení transakcí, u kterých majitel účtu stanovil, že v nich po jeho smrti banka pokračovat nemá, hodnověrné dozvědění se o smrti majitele účtu. K zastavení převodů a výplat hotovosti musí dojít ke dni následujícímu po dni, kdy je tomu, kdo účet vede, doložena smrt majitele účtu.

Důsledky smrti majitele účtu se dříve zabýval Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku sp. zn. 21 Cdo 1219/2006, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 66/2008, ve kterém mimo jiné rozhodl, že: *„Smrtí majitele účtu smlouva o běžném či vkladovém účtu nezaniká. Do práv a povinností zemřelého majitele takového účtu vstupují jeho dědici děděním.“* Nutno zmínit, že ustanovení § 715a bylo do obchodního zákoníku vloženo až zákonem č. 554/2004 Sb., s účinností 1.1.2005.

⁴⁷ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 246.

3.7.1. Zánik zmocnění v důsledku smrti majitele účtu

Poslední věta § 2664 obč. zák. je v poměru speciality k § 448 odst. 1 obč. zák.⁴⁸ a oproti obecné úpravě zmocnění stanoví v podstatě opačný princip, tedy že není-li ujednáno jinak, zmocnění nezaniká smrtí zmocnitele. Co se týče jeho obsahu, bylo ustanovení převzato z předchozí právní úpravy. Původní zařazení tohoto ustanovení do ObchZ si vyžádaly pochybnosti a problémy vyskytující se v praxi bank i nebankovních subjektů.⁴⁹ Ani tato výslovná úprava neomezuje právo majitele účtu (zmocnitele) sjednat si se zmocněncem, že zmocnění smrtí majitele účtu zanikne, neboť dané ustanovení je dispozitivní.

3.8. Zánik závazku ze smlouvy o účtu

Závazek mezi stranami vzniká okamžikem uzavření smlouvy o účtu a jak již bylo vysvětleno výše, nezaniká ani smrtí majitele účtu. K zániku smlouvy o účtu může dojít, v souladu s obecnými ustanoveními občanského zákoníku o závazcích, především jednostrannou výpovědí nebo dohodou obou (všech) smluvních stran.

Dalšími důvody zániku závazku ze smlouvy o účtu může být odstoupení od smlouvy o účtu, následná nemožnost plnění, nebo například splynutí práva s povinností v jedné osobě. V případě, že je závazek sjednán na dobu určitou, může být důvodem jeho zániku i uplynutí doby. Detailní úprava způsobů zániku závazku ze smlouvy o účtu bývá obvykle obsažena v samotné smlouvě o účtu, popřípadě v obchodních podmínkách, kterými je ve smyslu § 1751 obč. zák. určena část obsahu smlouvy. Podmínky výpovědi stanovené zákonem, ať ze strany toho, kdo účet vede, nebo majitele účtu, se liší zejména podle toho, jestli se jedná o platební účet nebo o jiný než platební účet. V případě platebního účtu upravují výpověď rámcové smlouvy o platebních

⁴⁸ § 448 odst. 1 obč. zák. stanoví: „Zmocnění zanikne vykonáním právního jednání, na které bylo zastoupení omezeno; zmocnění zanikne i v případě, že je zmocnitel odvolá nebo zmocněnec vypoví. Zemře-li zmocněnec nebo zmocnitel, nebo je-li některým z nich právnická osoba a zanikne-li, zanikne i zmocnění, ledaže bylo ujednáno něco jiného.“

⁴⁹ JINDŘICHOVÁ, D., HLÁDEK, T. *Závazky ze smlouvy o účtu, jednorázovém vkladu, akreditivu a inkasu v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 30.

službách § 95 až 97 zákona o platebním styku, naproti tomu úpravu výpovědi smlouvy o jiném než platebním účtu obsahují ustanovení § 2674 a 2675 obč. zák. Právní úprava výpovědi je podrobněji rozebrána v dalších kapitolách této práce.⁵⁰

Ustanovení § 2668 obč. zák., jež je posledním z obecných ustanovení o účtu, pro případ zániku závazku ze smlouvy o účtu stanoví tomu, kdo vede účet, povinnost bez zbytečného odkladu vypořádat pohledávky a dluhy týkající se účtu, zejména provést převody peněžních prostředků z účtu uskutečněné prostřednictvím platebních prostředků a šeků použitých do dne zániku závazku, účet zrušit a zůstatek peněžních prostředků vyplatit majiteli účtu. Nutno konstatovat, že obecné ustanovení § 2668 obč. zák. neurčuje důvody, na jejichž základě závazek ze smlouvy o účtu zaniká, ale pro případ zániku závazku ukládá povinnosti tomu, kdo účet vede. Majiteli účtu v takové situaci žádné zákonné povinnosti stanoveny nejsou. Ten, kdo účet vede, má po zániku závazku stanovenou povinnost vypořádat veškeré pohledávky a dluhy týkající se daného účtu. Demonstrativně je uvedeno, že vypořádáním je nutno rozumět zejména provedení převodů peněžních prostředků z účtu uskutečněné prostřednictvím platebních prostředků a šeků do dne zániku závazku.⁵¹

Platební prostředek není v občanském zákoníku definován. V souladu s § 2 odst. 1. písm. d) zákona o platebním styku se za platební prostředek považuje zařízení nebo soubor postupů dohodnutých mezi poskytovatelem a uživatelem, které jsou vztaženy k osobě uživatele a kterými uživatel dává platební příkaz. Platebním prostředkem bude typicky platební karta, ale lze za něj považovat například i soubor hesel pro zadání příkazu pomocí internetového nebo telefonního bankovníctví.⁵²

Poté, co ten, kdo účet vede, vypořádá pohledávky a dluhy týkající se účtu, účet zruší. Zrušením účtu lze chápat zaprvé zánik dluhu toho, kdo účet vede, za jeho majitelem, zadruhé zánik účtu ve smyslu zániku evidence dluhu toho, kdo účet vede, a

⁵⁰ Viz oddíl 4.1.3. „*Smlouva o platebních službách*“ a oddíl 5.2.4. „*Výpověď smlouvy o jiném než platebním účtu*“.

⁵¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 249.

LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 103.

zatřetí „připustíme-li pojetí pohledávky vážící se k účtu (tj. nepřesně účtu) jako věci v právním smyslu, jde o zánik této věci v právním smyslu.“⁵³ Ne všichni se shodují ohledně pořadí zrušení účtu – vyplacení zbývajících prostředků. Zatímco P. Liška uvádí, že: „po zrušení účtu je ten, kdo účet vede, povinen vyplatit zbylý zůstatek peněžních prostředků majiteli účtu,“⁵⁴ v komentáři k občanskému zákoníku lze nalézt názor, že účet, jakožto evidence peněžních prostředků, je zrušen až po výplatě zbývajících peněžních prostředků.⁵⁵

V případě, že byl zrušovaný účet veden pro více osob, pak jsou peněžní prostředky tím, kdo účet vede, vyplaceny všem spolumajitelům účtu podle jejich podílů, jinak podle § 2663 obč. zák. rovným dílem.

V právní úpravě zrušení účtu chybí stanovení jakýchkoli povinností majiteli účtu vůči tomu, kdo účet vede. Vzhledem ke skutečnosti, že v praxi bude ten, kdo účet vede, obvykle požadovat vrácení některých věcí svěřených majiteli účtu, jako jsou například poskytnuté platební prostředky, je nutné stanovit tyto povinnosti v příslušné smlouvě o účtu. Praktickým problémem může být vymahatelnost jejich splnění.

3.9. Zvláštní úprava započtení a promlčení

Ze speciální právní úpravy institutu započtení vztahující se k účtu obsažené v § 1985 obč. zák. lze dovodit, že ten, kdo účet vede, je oprávněn započíst peněžní prostředky uložené na účtu na úhradu vzájemné pohledávky vzniklé ze smlouvy o účtu. Smluvně je možno rozšířit možnost započtení i na další pohledávky.

Vedle zvláštní úpravy započtení obsahuje občanský zákoník i zvláštní úpravu promlčení práva na vydání peněžních prostředků uložených na účtu, a to v § 624. Podle tohoto ustanovení započne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy zanikl smluvní závazek. Délka promlčecí lhůty je stanovena obecně v § 629 obč. zák., a to na 3 roky v případě

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 249.

lhůty subjektivní a 10 let u lhůty objektivní. Tím není dotčeno právo smluvních stran ujednat si podle § 630 odst. 1. obč. zák. kratší nebo delší promlčecí lhůtu počítanou ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé (subjektivní lhůtu), než jakou stanoví zákon, nejméně však v trvání jednoho roku a nejdéle v trvání patnácti let.

3.10. Účet pro více osob – shrnutí

Občanský zákoník navázal na § 709 odst. 4 ObchZ⁵⁶ ustanovením § 2663, které stanoví *„Je-li účet zřízen pro více osob, má každá z nich postavení majitele účtu. Tyto osoby nakládají s účtem společně. Má se za to, že jejich podíly na peněžních prostředcích na účtu jsou stejné.“*

Citované ustanovení umožňuje, aby byla uzavřena smlouva o účtu, ve které bude na straně majitele účtu větší počet osob, přičemž počet osob stojících na straně majitele účtu zákon nikterak neomezuje, a zároveň aby si osoby stojící na straně majitele účtu v případě potřeby smluvně upravily velikosti svých podílů. Určit velikosti podílů jednotlivých spolumajitelů účtu může rovněž soud. Domněnka rovnosti podílů všech osob stojících na straně majitele účtu se použije pouze podpůrně, není-li jinak stanoveno ve smlouvě o účtu, nebo nerozhodne-li jinak soud.

Shoda zatím nepanuje ohledně odpovědi na otázku, zda má druhá věta výše citovaného ustanovení dispozitivní nebo kogentní charakter. V komentáři k občanskému zákoníku lze nalézt názor, podle kterého se spolumajitelé ve smlouvě také mohou dohodnout s tím, kdo účet vede, aby s účtem mohlo být nakládáno i jinak, než zákonné ustanovení předpokládá.⁵⁷ V jiném zdroji lze nalézt, že *„z dikce zkoumaného ustanovení, jakož i z určité formulace, která nepřipouští odchylky, lze dovodit, že*

⁵⁶ § 709 odst. 4 ObchZ stanovil: *„Je-li zřízen účet pro více osob, má každá z nich postavení majitele účtu. Spolumajitelé nakládají s účtem společně, pokud se ve smlouvě o běžném účtu s bankou nedohodnou, že s účtem nakládá jeden z nich. Nestanoví-li smlouva o běžném účtu nebo rozhodnutí soudu něco jiného, jsou podíly všech spolumajitelů na zůstatku peněžních prostředků na účtu stejné.“*

⁵⁷ JINDŘICHOVÁ, D., HLÁDEK, T. *Závazky ze smlouvy o účtu, jednorázovém vkladu, akreditivu a inkasu v novém občanském zákoníku. Komentář.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 27.

*záměrem zákonodárce bylo stanovení kogentního pravidla, které možnost odlišné úpravy ve smlouvě o účtu vylučuje.*⁵⁸ I přes to, že si autor této práce neumí představit požadavek pro to, aby s účtem nakládal jen jeden ze spolumajitelů, který by plně vyvážil právní nejistotu ostatních spolumajitelů daného účtu, kloní se k názoru, že ustanovení je dispozitivní, a to ze dvou důvodů. Zaprvé, podle předchozí právní úpravy v § 709 odst. 4 ObchZ spolumajitelé nakládali s účtem společně, pokud se ve smlouvě o běžném účtu s bankou nedohodli, že s účtem nakládal jeden z nich, a zadruhé díky celkové dispozitivnosti nového kodexu. Vzhledem ke skutečnosti, že již za účinnosti předchozí právní úpravy byla dána spolumajitelům možnost dohodnout se, že s účtem byl oprávněn nakládat jen jeden z nich, nevidí autor důvod, proč by druhá věta ustanovení § 2663 celkově dispozitivního občanského zákoníku měla mít kogentní povahu.

Vzhledem ke skutečnosti, že každý ze spolumajitelů účtu má postavení majitele účtu, je oprávněn sám nakládat s peněžními prostředky na účtu. Jak již bylo uvedeno výše⁵⁹, není zatím zcela jasné, zda pro nakládání s peněžními prostředky na účtu na základě zmocnění musí zmocnění udělit všichni majitelé účtu společně. Autor je toho názoru, že způsob zmocnění bude primárně záviset na podmínkách ujednaných ve smlouvě o účtu mezi majiteli tohoto účtu.⁶⁰

V případě zrušení účtu vedeného pro více osob jsou peněžní prostředky tím, kdo účet vede, vyplaceny všem spolumajitelům účtu podle jejich podílů, jinak podle subsidiárního pravidla obsaženého v § 2663 obč. zák. rovným dílem.

⁵⁸ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 241.

⁵⁹ Viz oddíl 3.3.1. „*Nakládání s prostředky na účtu na základě zmocnění*“.

⁶⁰ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 243.

4. PLATEBNÍ ÚČET

Platební účet, jako jeden ze základních typů účtů podle výše uvedeného dělení, upravuje občanský zákoník v ustanovení § 2669, které stanoví: „*Platební účet upravuje jiný zákon. Jiný zákon rovněž upravuje převody peněžních prostředků na účtu, který není platebním účtem, jestliže se jedná o platební transakci podle jiného zákona.*“ Tím občanský zákoník odkazuje na převážně veřejnoprávní úpravu v zákoně o platebním styku. Pro platební účet se aplikují hlavně obecná ustanovení o účtu obsažená v § 2662 až 2668 obč. zák. a dále pravidla, která obsahují ustanovení § 74 až 123 zákona o platebním styku, tvořící část čtvrtou hlavy I tohoto zákona, upravující oblast poskytování platebních služeb a stanovující práva a povinnosti při jejich poskytování poskytovatelům a uživatelům.

4.1. Zákon o platebním styku

Zákon o platebním styku upravuje poskytování platebních služeb a vydávání elektronických peněz. Zákonem o platebním styku byly do českého právního řádu transponovány následující směrnice:

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/110/ES ze dne 16. září 2009 o přístupu k činnosti institucí elektronických peněz, o jejím výkonu a o obezřetnostním dohledu nad touto činností, o změně směrnic 2005/60/ES a 2006/48/ES a o zrušení směrnice 2000/46/ES,
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/44/ES, ze dne 6. května 2009, kterou se mění směrnice 98/26/ES o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry a směrnice 2002/47/ES o dohodách o finančním zajištění, pokud jde o propojené systémy a pohledávky,
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64 ES ze dne 13. listopadu 2007 o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES (dále jen „směrnice o platebních službách“),

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/26/ES ze dne 19. května 1998 o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry.

Zákon o platebním styku rovněž navázal na Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 924/2009 ze dne 16. září 2009 o přeshraničních platbách ve Společenství a zrušení nařízení (ES) č. 2560/2001.⁶¹

Předmět úpravy zákona o platebním styku je vymezen v jeho § 1, který nejprve deklaruje, že zákon zpracovává příslušné předpisy Evropské unie, zároveň navazuje na přímo použitelné předpisy Evropské unie a dále obsahuje následující taxativní výčet upravovaných oblastí:

- a) činnost některých osob oprávněných poskytovat platební služby a vydávat elektronické peníze, včetně činnosti těchto osob v zahraničí,
- b) účast v platebních systémech a vznik a provozování platebních systémů s neodvolatelností zúčtování,
- c) práva a povinnosti poskytovatelů platebních služeb (dále také jen „poskytovatel“) a uživatelů platebních služeb (dále také jen „uživatel“),
- d) práva a povinnosti vydavatelů elektronických peněz a držitelů elektronických peněz.

Zákon o platebním styku dále zakotvuje zejména informační povinnosti poskytovatele platebních služeb před uzavřením smlouvy o účtu i za jejího trvání, pravidla pro platební autorizace, provádění platebních transakcí včetně lhůt k jejich provedení a v neposlední řadě rovněž odpovědnost poskytovatele platebních služeb za platební transakci neautorizovanou či nesprávně provedenou.⁶²

Charakter vztahu zákona o platebním styku k občanskému zákoníku nelze vymezit jednoznačně. Na druhou stranu je možné ho vcelku jednoduše srovnat se vztahem k dnes již zrušenému obchodnímu zákoníku. Ve vztahu k obchodnímu

⁶¹ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 41.

⁶² LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 85.

zákoníku byl zákon o platebním styku ve značné části úpravou speciální a jeho ustanovení měla v případě kolize s normami obchodního zákoníku přednost. Naopak některé normy obsažené v zákoně o platebním styku bylo nutno považovat za úpravu obecnou (zejména vymezení velkého množství obecných pojmů z oblasti platebního styku, jako například platební služba, platební transakce, smlouva o platebních službách nebo platební účet).⁶³ S přihlédnutím ke vztahu českého a evropského práva, na jehož základě byl zákon o platebním styku přijat, lze shrnout, že vztah zákona o platebním styku a občanského zákoníku musí být a je obdobný, jako vztah zákona o platebním styku k obchodnímu zákoníku.

4.1.1. Platební služba

Ustanovení § 3 odst. 1 zákona o platebním styku stanoví, že platební službou je:

- a) služba umožňující vložení hotovosti na platební účet vedený poskytovatelem,
- b) služba umožňující výběr hotovosti z platebního účtu vedeného poskytovatelem,
- c) provedení převodu peněžních prostředků z platebního účtu, k němuž dává platební příkaz 1. plátce, 2. příjemce, nebo 3. plátce prostřednictvím příjemce, jestliže poskytovatel neposkytuje uživateli převáděné peněžní prostředky jako úvěr,
- d) provedení převodu peněžních prostředků z platebního účtu, k němuž dává platební příkaz 1. plátce, 2. příjemce, nebo 3. plátce prostřednictvím příjemce, jestliže poskytovatel poskytuje uživateli převáděné peněžní prostředky jako úvěr,
- e) vydávání a správa platebních prostředků a zařízení k přijímání platebních prostředků,
- f) provedení převodu peněžních prostředků, při němž plátce ani příjemce nevyužívají platební účet u poskytovatele plátce (poukazování peněz),

⁶³ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 42.

- g) provedení platební transakce poskytovatelem služeb elektronických komunikací, jestliže je souhlas plátce s provedením platební transakce dáván prostřednictvím elektronického komunikačního zařízení.

Podle § 3 odst. 2 zákona o platebním styku se pak o provedení převodu peněžních prostředků jedná i v případě bezhotovostního obchodu s cizí měnou, pokud nejde o činnost, která je investiční službou podle zákona upravujícího podnikání na kapitálovém trhu. Zákon o platebním styku v § 3 odst. 3 rovněž obsahuje negativní vymezení platební služby, když stanoví, které služby platební službou nejsou. Jedná se například o přepravu, sběr, zpracování a doručení bankovek a mincí, směnárenskou činnost, vydávání šeků a směnek apod.

Platební služby dle § 3 odst. 1 a 2 zákona o platebním styku mohou podnikatelsky poskytovat pouze osoby vypočtené v § 5, jimiž jsou:

- a) banky za podmínek stanovených zákonem upravujícím činnost bank,
- b) zahraniční banky a zahraniční finanční instituce za podmínek stanovených zákonem upravujícím činnost bank,
- c) spořitelní a úvěrní družstva za podmínek stanovených zákonem upravujícím činnost spořitelních a úvěrních družstev,
- d) instituce elektronických peněz za podmínek stanovených tímto zákonem,
- e) zahraniční instituce elektronických peněz za podmínek stanovených tímto zákonem,
- f) vydavatelé elektronických peněz malého rozsahu za podmínek stanovených tímto zákonem,
- g) platební instituce za podmínek stanovených tímto zákonem,
- h) zahraniční platební instituce za podmínek stanovených tímto zákonem,
- i) poskytovatelé platebních služeb malého rozsahu za podmínek stanovených tímto zákonem,
- j) Česká národní banka.

4.1.2. Platební transakce

Platební transakce je vymezena v ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) zákona o platebním styku jako vložení peněžních prostředků na platební účet, výběr peněžních prostředků z platebního účtu nebo převod peněžních prostředků, ledaže se nejedná o platební službu ve smyslu § 3 odst. 3 tohoto zákona.

4.1.3. Smlouva o platebních službách

Podle § 74 odst. 1 zákona o platebním styku se smlouvou o platebních službách poskytovatel zavazuje uživateli

- a) provádět pro něho platební transakce ve smlouvě jednotlivě neurčené, nebo
- b) provést pro něho jednotlivou platební transakci neupravenou rámcovou smlouvou.

Z výše uvedeného právního vymezení smlouvy o platebních službách lze dovodit, že předmětem smlouvy je závazek poskytovatele platební služby provést nebo provádět pro uživatele platební služby platební transakci nebo platební transakce.⁶⁴ Zákon rozlišuje, v případě písmene a) rámcovou smlouvu jako dlouhodobý smluvní vztah, kdy se poskytovatel platebních služeb zavazuje uživateli platebních služeb pro něho provádět platební transakce ve smlouvě jednotlivě neurčené.

Odstavec 2 daného ustanovení dále určuje, že rámcová smlouva může stanovit podmínky pro vedení platebního účtu. V § 74 odst. 1 písmenu b) je naopak umožněno provedení jednotlivé platební transakce, kdy se nepožaduje uzavření rámcové smlouvy.

Stranami smlouvy o platebních službách jsou poskytovatel platební služby a uživatel platební služby. Na straně poskytovatele mohou stát pouze osoby vypočtené v § 5 PlStk.⁶⁵ Uživatele § 75 odst. 2 PlStk pouze rozděluje na spotřebitele, drobné podnikatele a ostatní uživatele, jejich okruh není omezen.

⁶⁴ Tamtéž, s. 46.

⁶⁵ Viz oddíl 4.1.1. „Platební služba“.

Smlouva o platebních službách, a to jak rámcová, tak o provedení jednotlivé platební transakce, není samostatným smluvním typem. Zákon pro žádnou smlouvu o platebních službách sice nestanoví povinnost dodržení písemné formy,⁶⁶ na druhé straně ale poskytovateli stanoví striktní informační povinnost jak před vznikem, tak po dobu trvání smlouvy o platebních službách. Povinnosti a omezení poskytovatele při změně rámcové smlouvy o platebních službách jsou stanoveny v § 94 PlStk. Následující ustanovení zákona o platebním styku upravují výpověď rámcové smlouvy o platebních službách.

Uživatel může vypovědět rámcovou smlouvu o platebních službách i v případě, že tato byla uzavřena na dobu určitou. Výpovědní doba, je-li sjednána, může činit maximálně 1 měsíc. V případě, že výpovědní doba sjednána není, účinek výpovědi spočívající v zániku závazku z rámcové smlouvy o platebních službách nastane v okamžiku, kdy výpověď dojde poskytovateli.

Naopak poskytovatel je zákonnou úpravou více omezen, neboť může závazek z rámcové smlouvy o platebních službách jednostranně vypovědět pouze v případě, že smlouva byla uzavřena na dobu neurčitou a dále za podmínky, že je takové jeho právo ve smlouvě dohodnuto. Výpovědní doba musí být minimálně 2 měsíce dlouhá.

4.2. Platební účet

Občanský zákoník provádí rozdělení na platební účet a jiný než platební účet, ale nevěnuje se definicí těchto pojmů ani jejich vzájemnému odlišení. V zákoně o platebním styku je platební účet definován ustanovením § 2 odst. 1 písm. b) jako účet, který slouží k provádění platebních transakcí, tedy vložení peněžních prostředků na platební účet, výběrům peněžních prostředků z platebního účtu nebo převodům

⁶⁶ Výkladová stanoviska ČNB k vybraným ustanovením zákona o platebním styku. K ustanovením § 5 a § 74. [online]. 13. 2. 2013 [cit. 19. 8. 2015]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/pravni_predpisy/vykladova_stanoviska/vykladova_stanoviska_zakon_o_plat_styku.html

peněžních prostředků. Jinými než platebními účty budou a contrario účty, které nesplňují znaky platebního účtu dle zákona o platebním styku. Rozlišení na platební účet a jiný než platební účet de facto dělí účty na dvě skupiny: 1) na účty, na které se aplikuje zákon o platebním styku, a 2) na účty, na které se zákon o platebním styku nevztahuje.⁶⁷ P. Liška upozorňuje na přetrvávající definiční problémy s členěním účtů na účty platební a jiné než platební: „*Pokud ve smlouvě o účtu budou sjednány náležitosti požadované § 2662 obč. zák., bude účet splňovat definiční znaky platebního účtu. Pokud smlouva nebude obsahovat náležitosti stanovené v § 2662 obč. zák., nebude smlouvu možné považovat za smlouvu o účtu.*“⁶⁸ Dále vysvětluje, že dle názoru Evropské komise vyplývajícího z odpovědí na dotazy veřejnosti ke směrnici o platebních službách „*se za platební účty považují všechny druhy běžných účtů a ty spořicí účty, u kterých může majitel vkládat nebo vybírat peněžní prostředky bez jakéhokoli dodatečného zásahu nebo souhlasu poskytovatele platebních služeb (toho, kdo účet vede).*“⁶⁹ Později Evropská komise vyložila rovněž pojem „dodatečný zásah“ tak, že účet lze považovat za platební, jestliže „*majitel může kdykoli vkládat peněžní prostředky, aniž by musel podepisovat novou smlouvu pro každé nové vložení, a také může kdykoli vybírat peněžní prostředky bez jakýchkoli omezení (např. sankce za nedodržení smluvené lhůty).*“⁷⁰

Jak již bylo uvedeno výše, dle § 74 odst. 2 zákona o platebním styku může podmínky pro vedení platebního účtu stanovit rámcová smlouva o platebních službách. Česká národní banka ve Výkladových stanoviscích k vybraným ustanovením zákona o platebním styku ze dne 13.2.2013 konstatuje, že: „*vedení platebního účtu není zákonem vymezeno jako platební služba a jeho vedení poskytovatelem vyplývá z povahy prováděných platebních služeb. Zákon proto neobsahuje speciální ustanovení o zřízení a vedení platebního účtu. Připouští však možnost, osoby vypočtené v § 5 aby podmínky jeho vedení byly součástí rámcové smlouvy o platebních službách.*“

⁶⁷ LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 84.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Payment Services Directive 2007/64/EC Questions and answers, Q25 (15.7.2008) [online]. [cit. 10. 8. 2015]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/framework/transposition/faq_en.pdf

⁷⁰ Tamtéž, Q 150 (18.12.2008).

Na závěr se hodí konstatování, že ačkoli je platební účet, odlišený od jiného než platebního účtu dle jeho účelu, upraven zvláštním zákonem, který některé otázky upravuje jiným způsobem než občanský zákoník, právní podstaty takového účtu se to nijak nedotýká. Na platební účet se ve stejném rozsahu jako na ostatní typy účtu použijí obecná ustanovení o účtu.

4.3. Očekávané změny v právní úpravě platebního účtu

Dne 23. července 2014 přijaly Evropský parlament a Rada směrnici 2014/92/EU, o porovnatelnosti poplatků souvisejících s platebními účty, změně platebního účtu a přístupu k platebním účtům se základními prvky (dále jen „směrnice o platebních účtech“ nebo „SPÚ“). Směrnice o platebních účtech byla dne 28. srpna 2014 publikována v Úředním věstníku Evropské unie a vstoupila v platnost dne 17. září 2014. Členské státy se zavázaly provést transpozici směrnice do 18. září 2016.

Směrnice o platebních účtech má za cíl odstranění přetrvávajících překážek bránících fungování vnitřního trhu. Za nejzávažnější z těchto překážek směrnice o platebních účtech označuje nízkou konkurenci v retailovém bankovníctví, která je důsledkem nízké mobility klientů. Ke zvýšení finanční mobility klientů je nutné zejména zlepšit možnost porovnání služeb a poplatků spojených s platebními účty, zjednodušit proces změny platebního účtu a zároveň odstranit diskriminaci na základě místa pobytu u klientů v případě jejich zájmu o přeshraniční otevření a používání platebního účtu. Přijetí těchto opatření má motivovat poskytovatele platebních služeb ke vstupu na vnitřní trh, díky čemuž se posílí hospodářská soutěž a zefektivní alokace zdrojů na finančním retailovém trhu Unie ve prospěch podniků a spotřebitelů. Transparentní informace o poplatcích a možnostech změny účtu v kombinaci s právem na přístup k platebnímu účtu se základními prvky rovněž občanům Unie usnadní pohyb v rámci Unie, čímž jim umožní využívat plně fungujícího vnitřního trhu v oblasti retailových finančních služeb, a přispěje k dalšímu rozvoji vnitřního trhu.

4.3.1. Porovnatelnost poplatků spojených s platebními účty

Kapitola II. směrnice o platebních účtech ukládá členským státům uzákonit povinnost poskytovatelů platebních služeb s dostatečným předstihem před uzavřením smlouvy o platebním účtu se spotřebitelem poskytnout spotřebiteli na papíře nebo na jiném trvalém nosiči dat sdělení informací o poplatcích za nejběžnější služby spojené s platebním účtem označené ve standardizované terminologii Unie. Povinností poskytovatele bude dále zpřístupnit uživatelům glosář alespoň standardizovaných pojmů. Sdělení informací o poplatcích i glosář bude muset splňovat požadavky podrobně definované ve směrnici o platebních účtech.

Členské státy jsou dále povinny zajistit, by poskytovatelé platebních služeb spotřebiteli bezplatně a alespoň jednou ročně poskytli výpis všech účtovaných poplatků se standardizovanými pojmy a informace o případných úrokových sazbách v souvislosti se službami spojenými s platebním účtem.

Další povinností členských států je zabezpečit bezplatný přístup spotřebitelů alespoň k jedné internetové stránce porovnávající poplatky účtované poskytovateli platebních služeb za nejběžnější služby⁷¹ spojené s platebním účtem.

4.3.2. Změna účtu

Kapitola III. směrnice o platebních účtech uložila členským státům povinnost zajistit, aby poskytovatelé platebních služeb nacházející se na území daných států poskytovali službu změny účtu. Parametry služby jsou ve směrnici podrobně popsány.

Služba změny účtu má spočívat v tom, že tzv. přijímající poskytovatel platebních služeb (dále také jen „přijímající poskytovatel“) bude povinen na základě zmocnění od spotřebitele provést všechny potřebné úkoly popsané ve směrnici k tomu,

⁷¹ Nejběžnější služby budou definovány v tzv. konečném seznamu nejreprezentativnějších služeb spojených s platebním účtem, do kterého členské státy začlení standardizovanou terminologii schválenou Evropskou komisí. Více informací viz čl. 3 SPÚ.

aby byl platební účet vedený pro spotřebitele u tzv. převádějího poskytovatele platebních služeb (dále také jen „převádějí poskytovatel“) převeden k přijímajícímu poskytovateli. Vzhledem k požadavku, že služba nemá spočívat v postoupení práv a povinností ze smlouvy o platebním účtu⁷², bude proces spočívat ve zrušení účtu u převádějího poskytovatele a založení nového účtu u přijímajícího poskytovatele, přičemž přijímající poskytovatel na základě informací předaných mu předávajícím poskytovatelem zřídí pro spotřebitele trvalé příkazy, provede přípravy nezbytné pro přijímání inkas a také poskytne některé nezbytné údaje o novém platební účtu dalším osobám, např. plátcům určeným ve zmocnění provádějíím opakující se příchozí úhrady na platební účet spotřebitele nebo příjemcům určeným ve zmocnění využívajícím k získávání peněžních prostředků z platebního účtu spotřebitele inkaso.

Náležitosti zmocnění uděleného spotřebitelem přijímajícímu poskytovateli jsou striktně stanoveny.⁷³ Případné poplatky účtované některým z poskytovatelů platebních služeb budou muset být přiměřené a odpovídat skutečným nákladům daného poskytovatele platebních služeb. Směrnice výslovně zakazuje, aby převádějí poskytovatel účtoval poplatek za předání seznamu stávajících trvalých příkazů k úhradě, informací o povoleních k inkasu, na něž se má změna vztahovat a nebo za informace o opakujících se příchozích úhradách a o inkasech provedených na základě zmocnění k inkasu předaného prostřednictvím věřitele, jež byly na platebním účtu spotřebitele provedeny během předchozích třinácti měsíců.

Směrnice poskytovateli platebních služeb stanoví povinnost úhrady finančních ztrát⁷⁴ vzniklých spotřebiteli v přímém důsledku nesplnění povinností poskytovatele spojených se změnou účtu a dále poskytovateli platebních služeb vůči spotřebiteli ukládá zvláštní informační povinnost⁷⁵.

4.3.3. Přístup k platebním účtům

⁷² Viz důvod č. (23) pro přijetí SPÚ.

⁷³ Čl. 10 odst. 2 SPÚ.

⁷⁴ Čl. 13 SPÚ.

⁷⁵ Čl. 14 SPÚ.

Kapitoly II a III. směrnice o platebních účtech se vztahují obecně na poskytovatele platebních služeb⁷⁶. Kapitola IV. se vztahuje na úvěrové instituce⁷⁷ a upravuje otázku přístupu k platebním účtům. Článek 17 směrnice vyjmenovává služby, které musí zahrnovat tzv. platební účet se základními prvky:

- a) služby umožňující veškeré operace, které jsou vyžadovány pro otevření, vedení a zrušení platebního účtu;
- b) služby umožňující ukládání peněžních prostředků na platební účet;
- c) služby umožňující v Unii výběry hotovosti z platebního účtu u přepážky nebo pomocí bankomatu, který je možno využívat i mimo otevírací dobu úvěrové instituce;
- d) provádění těchto platebních transakcí v Unii:
 - i) inkasa;
 - ii) platební transakce uskutečňované platební kartou, včetně on-line plateb;
 - iii) úhrady, včetně trvalých příkazů, zadané na terminálech – jsou-li k dispozici –, u přepážek a v systému internetového bankovníctví příslušné úvěrové instituce.

Vyjmenované služby prováděné na platebním účtu musí být prováděny bezplatně, nebo za přiměřený poplatek.⁷⁸

Článek 15 SPÚ stanoví zákaz jakékoli diskriminace v podmínkách přístupu k platebnímu účtu se základními prvky. Dle článku 16 SPÚ jsou členské státy dále povinny zajistit, aby platební účty se základními prvky nabízely spotřebitelům všechny úvěrové instituce nebo takový počet úvěrových institucí, který je dostatečný, aby byl zajištěn přístup k nim pro všechny spotřebitele na jejich území a zabránilo se narušení hospodářské soutěže.

⁷⁶ Definice v čl. 4 odst. 9 směrnice o platebních službách.

⁷⁷ Definice v čl. 4 odst. 1 bodu 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení č. 648/2012.

⁷⁸ Čl. 18 SPÚ.

Článek 19 SPÚ stanoví, že rámcové smlouvy umožňující přístup k platebnímu účtu se základními prvky se řídí směrnicí o platebních službách. Dále vypočítává podmínky, za kterých bude úvěrová instituce oprávněna rámcovou smlouvu jednostranně zrušit:

- Pokud na platebním účtu nedojde po více než 24 po sobě následujících měsíců k žádným transakcím, nebo nebude-li již spotřebitel mít oprávněný pobyt v Unii, nebo pokud si spotřebitel následně v členském státě, kde již má platební účet se základními prvky, otevře druhý platební účet se základními prvky, bude úvěrová instituce oprávněna platební účet jednostranně zrušit, ne však dříve než 2 měsíce poté, co spotřebitele o zrušení a o jeho důvodech informuje.
- V případě, že spotřebitel platební účet záměrně využije k nezákonným účelům nebo v případě, že spotřebitel poskytne nepravdivé informace, aby získal právo na přístup k platebnímu účtu se základními prvky, bude úvěrová instituce oprávněna zrušit smlouvu okamžitě.

4.3.4. Shrnutí

Lze předpokládat, že implementace směrnice o platebních účtech přinese poměrně podstatné novinky jak pro právní úpravu, tak i pro praxi. Pro spotřebitele budou změny znamenat další posílení jeho pozice, naopak poskytovatelé platebních služeb a úvěrové instituce se mohou připravit na nové povinnosti a požadavky od jejich regulátorů. Bude-li implementace směrnice provedena vhodně, lze dle názoru autora této práce v delším časovém horizontu rozhodně očekávat alespoň částečné dosažení záměru evropského zákonodárce.

5. JINÝ NEŽ PLATEBNÍ ÚČET

5.1. Smysl právní úpravy jiného než platebního účtu

Jiný než platební účet je dalším z typů účtů podle dělení provedeného občanským zákoníkem. Zvláštní právní úprava jiného než platebního účtu je zakotvena v § 2670 až 2675 obč. zák., použijí se na něj však i ustanovení obecná, obsažená v § 2662 až 2668 obč. zák. Ustanovení § 2670 obč. zák. stanoví, v jakých případech se použijí ustanovení daného pododdílu, § 2671 až 2673 obč. zák. upravují povinnosti toho, kdo účet vede a § 2674 a 2675 obč. zák. upravují výpovědi a zánik závazku ze smlouvy o účtu. Z důvodové zprávy k občanskému zákoníku lze vyčíst, že „*zvláštní ustanovení pro jiné než platební účty se vztahují jednak na účty, které nejsou platebními účty podle zákona o platebním styku (např. účty stavebního spoření, účty s výpovědní dobou nebo účty, které si mezi sebou vedou poskytovatelé platebních služeb), a jednak na transakce, které sice probíhají na platebních účtech, ale jsou z působnosti zákona o platebním styku vyňaty (např. placení platebním prostředkem použitelným pouze v rámci omezené sítě, placení směnkou, šekem)*“.⁷⁹

Ustanovení § 2670 obč. zák. stanoví: „*Ustanovení tohoto pododdílu se použijí pro účet, který není platebním účtem. Ustanovení tohoto pododdílu se rovněž použijí pro vložení hotovosti, výběr hotovosti nebo převod peněžních prostředků prováděné na platebním účtu, jestliže se nejedná o platební transakci podle jiného zákona.*“

Vymezení pojmu jiný než platební účet nicméně není v soudobé právní úpravě provedeno. Český zákonodárce, stejně jako Evropská komise reagující na diskuse odborné veřejnosti, jež objasnila, které druhy účtů mají být považovány za účty platební,⁸⁰ zvolil pro rozlišování platebního od jiného než platebního účtu pojetí funkce daného účtu. Toto pojetí nezakazuje, aby na jiném než platební účtu byly prováděny

⁷⁹ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Nakladatelství Sagit, a.s., 2012, s. 953.

⁸⁰ Předmětné stanovisko Evropské komise je citováno v kapitole zkoumající platební účet.

operace, které mohou nabýt charakter platební transakce, ale určujícím bude vždy účel, ke kterému byl konkrétní účet zřízen. K výše uvedenému stanovisku Evropské komise lze pro účely analýzy jiného než platebního účtu doplnit pohled na věc z druhé strany, tedy že o platební účet se nebude jednat v případech, kdy je majitel účtu podmínkami stanovenými ve smlouvě o účtu nápadně omezen v dispozici s peněžními prostředky na daném účtu, nebo je k takové dispozici potřebná spolupráce toho, kdo daný účet vede.⁸¹ Ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) zákona o platebním styku definuje platební účet jako účet, který slouží k provádění platebních transakcí, jimiž se rozumí vložení peněžních prostředků na platební účet, výběr peněžních prostředků z platebního účtu a převod peněžních prostředků. Jiným než platebním účtem bude a contrario účet, který nemá výše uvedené rysy.

Na jiných než platebních účtech mohou probíhat pouze převody peněžních prostředků, tedy bezhotovostní platební transakce. Naopak složení a výběr hotovosti je možný pouze u platebních účtů, neboť zákon o platebním styku tyto platební služby upravuje pouze ve vztahu k platebnímu účtu.⁸² Pro vložení hotovosti, výběr hotovosti nebo převod peněžních prostředků prováděné na platebním účtu, jestliže se nejedná o platební transakci podle jiného zákona (zákona o platebním styku), se dle druhé věty ustanovení § 2670 obč. zák. použije právní úprava jiného než platebního účtu obsažená v § 2670 až 2675.

5.2. Rozbor jednotlivých ustanovení

5.2.1. Úročení

Ustanovení § 2671 obč. zák. stanoví: „*Byl-li sjednán úrok, náleží majiteli účtu ode dne připsání peněžních prostředků na účet do dne předcházejícího dni jejich odepsání z účtu.*“ Citované ustanovení navazuje na obecnou úpravu úročení prostředků na účtu obsaženou v § 2667 obč. zák. upravující splatnost úroků a povinnost toho, kdo účet vede, tyto připisovat k zůstatku na účtu v měně, ve které je daný účet veden.

⁸¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 255.

⁸² Viz § 3 odst. 1 písmena a), b) a f) PlStk.

Jak již bylo uvedeno výše, občanský zákoník nepřevzal část právní úpravy v obchodním zákoníku, která tomu, kdo účet vedl, v některých případech stanovila povinnost poskytnout majiteli účtu úrok. Úročení peněžních prostředků na účtu tak v případě, že je vůlí stran, aby byly prostředky na účtu úročeny, musí být výslovně ujednáno ve smlouvě o účtu. Pro platné sjednání úročení prostředků na účtu je dále nezbytné, aby byla sjednána buďto konkrétní výše úrokové sazby, nebo alespoň způsob jejího určení.

S tím souvisí problematika jednostranné změny úrokové sazby v době trvání smlouvy. Vzhledem ke skutečnosti, že právní úprava jiného než platebního účtu se dané oblasti nevěnuje, je třeba analogicky aplikovat právní úpravu obdobnou. Čl. 44 směrnice o platebních službách pro změny úrokových sazeb nebo směnných kurzů stanoví následující principy: *„Tyto změny mohou být uskutečněny okamžitě a bez oznámení, pokud toto oprávnění poskytovatele platebních služeb bylo dohodnuto v rámcové smlouvě a pokud změny jsou založeny na referenčních úrokových sazbách nebo na směnných kurzech dohodnutých podle čl. 42 bodu 3 písm. b), c) směrnice. Uživatel platebních služeb musí být o změně úrokové sazby informován dodatečně při nejbližší příležitosti na papíře nebo na jiném trvanlivém médiu, pokud se strany nedohodly na zvláštní frekvenci nebo způsobu poskytování nebo zpřístupňování informací. Změny úrokových nebo směnných kurzů, které jsou pro uživatele platebních služeb příznivější, mohou být uplatněny bez oznámení uživateli.“*⁸³ Způsob změn úrokových sazeb upravuje rovněž zákon o platebním styku, neboť čl. 44 směrnice o platebních službách byl transponován do jeho ustanovení § 94 odst. 5. Toto ustanovení poskytovateli umožňuje jednostranně měnit úrokové sazby nebo směnné kurzy používané při platebních transakcích, to ovšem pouze za předpokladu, že byl takový postup předem dohodnut a že změna má základ ve změně referenční úrokové sazby, resp. referenčního směnného kurzu. Změna úrokových sazeb, s výjimkou případů, kdy je změna pro uživatele příznivější, musí být bez zbytečného odkladu oznámena uživateli. Zákon stanoví rovněž způsob a lhůty pro poskytování nebo zpřístupňování informací, ale od těchto ustanovení se strany mohou smluvním ujednáním odchýlit.

⁸³ Čl. 44 směrnice o platebních službách.

Namísto informování uživatele na papíře nebo na jiném trvanlivém médiu zvolil český zákonodárce označení „trvalý nosič dat“, kterým se rozumí *„jakýkoli předmět, který umožňuje uživateli uchování informací určených jemu osobně tak, aby mohly být využívány po dobu přiměřenou účelu těchto informací, a který umožňuje reprodukci těchto informací v nezměněné podobě.“*⁸⁴ Změny úrokových sazeb nebo směnných kurzů za dodržení výše uvedených podmínek nejsou dosavadní judikaturou považovány za změnu rámcové smlouvy o platebních službách.

5.2.2. Připsání prostředků na účet

S ohledem na skutečnost, že na jiný než platební účet se ani podpůrně neaplikuje úprava v zákoně o platebním styku, občanský zákoník v ustanovení § 2672 zakotvil povinnost toho, kdo účet vede, připsat na účet přijaté nebo převedené peněžní prostředky nejpozději následující pracovní den poté, co získal právo s nimi nakládat. Právo s peněžními prostředky nakládat získá ten, kdo účet vede, v okamžiku, ve kterém získá přijaté nebo převedené prostředky do své dispozice.⁸⁵ V případě přijetí peněžních prostředků v hotovosti se tedy jedná o den, kdy ten, kdo účet vede, peněžní prostředky převzal. Jedná-li se o bezhotovostní převod, je rozhodující den, kdy se peněžní prostředky dostaly do moci toho, kdo vede účet.⁸⁶

Zákon tomu, kdo účet vede, naopak nestanoví žádnou lhůtu, jež by udávala nejzazší termín pro odepsání prostředků z účtu v případě, že je mu dán příkaz k převodu peněžních prostředků.

Na rozdíl od podobné právní úpravy pro platební účet obsažené v zákoně o platebním styku lze předpokládat, že ustanovení § 2672 obč. zák. je dispozitivní.⁸⁷

⁸⁴ Viz § 2 odst. 3 písm. i) PlStk.

⁸⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 255.

⁸⁶ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 108s

⁸⁷ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 255.

5.2.3. Oznámení o platebních transakcích

Ustanovení § 2673 obč. zák. tomu, kdo účet vede, podpůrně stanoví dvě informační povinnosti. Daná právní úprava byla přijata z důvodu, že ani v tomto případě není možné použít zákon o platebním styku. Proto bylo nutné stanovit alespoň minimální rozsah informační povinnosti.

V prvním odstavci daného ustanovení je zakotvena povinnost informovat o pohybu peněžních prostředků na účtu za uplynulý kalendářní měsíc a tudíž ten, kdo vede účet, je povinen oznámit majiteli účtu vložení či výběr hotovosti nebo převod peněžních prostředků, k němuž došlo v uplynulém kalendářním měsíci, a to bez zbytečného odkladu po skončení kalendářního měsíce.

Ve druhém odstavci je stanovena povinnost informovat o zůstatku peněžních prostředků na účtu ke konci kalendářního roku tím způsobem, že ten, kdo vede účet, je povinen oznámit majiteli účtu bez zbytečného odkladu po skončení kalendářního roku zůstatek peněžních prostředků na účtu.

Ustanovení § 2673 obč. zák. je dispozitivní, smluvní strany si tedy mohou dohodnout jiný rozsah informačních povinností toho, kdo účet vede. Lze se dohodnout na častějším, ale i méně častém poskytování informací. V praxi se oznámení většinou bude provádět formou tzv. výpisů z účtu, jejichž konkrétní forma bude závislá hlavně na dohodě smluvních stran ve smlouvě o účtu, resp. bude vyplývat z obchodních podmínek, jimiž lze určit část obsahu smlouvy.

Pro úplnost stojí za zmínku srovnání pojmů „oznámení“ (nejen) ve výše popisovaném ustanovení občanského zákoníku s pojmy „poskytnutí“ a „zpřístupnění“ v § 78 zákona o platebním styku. Zákon o platebním styku poskytnutím informace rozumí aktivní konání poskytovatele, zatímco uživatel informací pouze pasivně přijme. Naopak u zpřístupnění informace postačí, že poskytovatel poskytne informaci o tom, kde lze

zpřístupněnou informaci nalézt, přičemž za účelem získání zpřístupněné informace bude nutné aktivní konání uživatele.⁸⁸

Povinnost poskytnout informaci bude splněna okamžikem, kdy dojde uživateli informace zachycená na trvalém nosiči dat. Dojitím se rozumí skutečnost, že se informace dostane do sféry dispozice uživatele (adresáta).

Povinnost zpřístupnit informaci poskytovatel splní v okamžiku, kdy je pro uživatele možné informaci vyhledat, aniž by vyhledání relevantní informace uživatele nepřiměřeně zatěžovalo.

Pojem „oznámení“ obsažený v dispozitivním ustanovení § 2673 obč. zák. je třeba vykládat zejména v souladu se smluvním ujednáním stran. Pro případ, že by si strany tuto povinnost vůbec smluvně neupravily, lze se podle autora této práce klonit k názoru, že pojem „oznámení“ má význam podobný spíše pojmu „poskytnutí“ v zákoně o platebním styku, s tím rozdílem, že právní úprava obsažená v občanském zákoníku neurčuje formu oznámení.⁸⁹

Včasné a úplné poskytnutí informace majiteli účtu je základním předpokladem pro případné uplatnění reklamace ohledně nesprávného provedení operace na účtu nebo nesprávných údajů o zůstatku na účtu, a má tak zásadní význam pro majitele účtu, tak i pro toho, kdo účet vede.⁹⁰

5.2.4. Výpověď smlouvy o jiném než platebním účtu

V souladu s § 1998 obč. zák. je obecně možné každý závazek jednostranně vypovědět v případě, že si tak ujednají strany, nebo stanoví-li tak zákon. Ustanovení

⁸⁸ Výkladová stanoviska ČNB k vybraným ustanovením zákona o platebním styku. K ustanovení § 78. [online]. 13. 2. 2013 [cit. 19. 8. 2015]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/pravni_predpisy/vykladova_stanoviska/vykladova_stanoviska_zakon_o_plat_styku.html.

⁸⁹ Srov. „trvalý nosič dat“ viz. § 2 odst. 3 písm. i) PlStk.

⁹⁰ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 108.

§ 2674 a 2675 obč. zák. připouští zánik závazku ze smlouvy o jiném než platebním účtu výpovědí jak ze strany majitele účtu, tak ze strany toho, kdo účet vede. Jedná se o právní úpravu speciální k obecné úpravě výpovědi obsažené v § 1998 až 2000 obč. zák. Protože na jiný než platební účet není aplikovatelný zákon o platebním styku, právní úprava by jinak zcela postrádala jakoukoli úpravu důvodů směřujících k zániku závazku ze smlouvy o jiném než platební účtu.⁹¹ Z toho důvodu bylo nutné provést explicitní úpravu jednostranné výpovědi smlouvy o jiném než platebním účtu.

Právním důsledkem účinné výpovědi smlouvy o účtu je zánik závazku z dané smlouvy. Ten, kdo účet vede, není od okamžiku zániku závazku povinen ani oprávněn přijímat na účet peněžní prostředky a dále není povinen provést platební příkaz původního majitele účtu (resp. osob zmocněných k dispozici s peněžními prostředky na účtu). Výjimkou je přetrvávající oprávnění původního majitele účtu určit, jak bude naloženo s případným zůstatkem na účtu a tomu odpovídající povinnost toho, kdo účet vede, jednat v souladu s jeho určením.⁹²

Ani pro výpověď závazku ze smlouvy o jiném než platebním účtu ze strany majitele účtu, ani pro výpověď ze strany toho, kdo účet vede, zákon nestanoví povinnost písemné formy, alespoň ne výslovně. V případě výpovědi tím, kdo účet vede, se však lze setkat s odlišným výkladem⁹³. Právní jednání takto zásadního významu je však s ohledem na právní jistotu obou (resp. všech) smluvních stran vždy vhodnější, ne-li nezbytně nutné, činit prokazatelnou formou.

5.2.4.1. Výpověď smlouvy o jiném než platebním účtu daná majitelem účtu

Problematikou se zabývá § 2674 obč. zák. Samotné ustanovení stanoví pouze oprávnění majitele účtu vypovědět závazek ze smlouvy o účtu i bez výpovědní doby, i když je smlouva uzavřena na dobu určitou. Zákonodárce toto pravidlo v daném

⁹¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 256.

⁹² LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 108.

⁹³ Viz str. 53 této práce.

ustanovení výslovně zakotvil z důvodu, „aby o otázce možnosti výpovědi smlouvy uzavřené na dobu určitou v praxi nebylo sporu.“⁹⁴ Závazek je možno vypovědět i bez uvedení důvodu, proto bude pouze na konkrétním majiteli účtu, zda ve výpovědi jakýkoli důvodu uvede, nebo závazek vypoví bez jeho uvedení.

I přes na první pohled relativně jasné znění ustanovení § 2674 obč. zák., je možné v odborné literatuře nalézt určité difference mezi názory jednotlivých autorů, týkající se délky výpovědní doby v určitých případech. Pomocí jazykového výkladu tohoto ustanovení ve spojení s ustanovením § 1998 odst. 2 obč. zák.⁹⁵ lze dospět k závěru, že nebyla-li ve smlouvě o jiném než platebním účtu pro daný případ sjednána výpovědní doba, zanikne závazek okamžikem účinnosti výpovědi, kterým bude buďto okamžik doručení výpovědi tomu, kdo účet vede, nebo okamžik pozdější, je-li tak stanoveno ve výpovědi.⁹⁶ Lze se ale setkat s právním názorem odlišným, že pokud není sjednána výpovědní doba, nezaniká závazek ze smlouvy uzavřené na dobu neurčitou dojitím výpovědi, ale s odkazem na ustanovení § 582 odst. 1 OZ1964⁹⁷ se podpůrně uplatní tříměsíční výpovědní doba ke konci čtvrtletí.^{98 99}

⁹⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 257.

⁹⁵ § 1998 odst. 2 obč. zák. stanoví: „Je-li závazek vypovězen, zaniká uplynutím výpovědní doby. Lze-li však závazek vypovědět bez výpovědní doby, zaniká závazek účinností výpovědi.“

⁹⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 257.

⁹⁷ § 582 odst. 1 obč. zák. 1964 stanovil: „Jestliže je sjednána smlouva na dobu neurčitou, jejímž předmětem je závazek k nepřetržité nebo opakované činnosti, nebo závazek zdržet se určité činnosti anebo strpět určitou činnost a nevyplývá-li ze zákona nebo ze smlouvy způsob její výpovědi, lze smlouvu vypovědět ve lhůtě tří měsíců ke konci kalendářního čtvrtletí.“

⁹⁸ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání.* Praha C. H. Beck, 2010, s. 1309.

⁹⁹ JINDŘICHOVÁ, D., HLÁDEK, T. *Závazky ze smlouvy o účtu, jednorázovém vkladu, akreditivu a inkasu v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2014, s. 69.

5.2.4.2. *Výpověď smlouvy o jiném než platebním účtu daná tím, kdo účet vede*

Smlouvu o jiném než platebním účtu může, mimo majitele účtu, podle § 2675 obč. zák.¹⁰⁰ vypovědět i ten, kdo účet vede. U výpovědi toho, kdo účet vede, rozlišuje občanský zákoník dvě varianty. Odstavec první daného ustanovení obsahuje úpravu výpovědi s výpovědní dobou, zatímco odstavec druhý připouští výpověď okamžitou, tedy bez jakékoliv výpovědní doby.

Podle názoru některých autorů¹⁰¹ smí ten, kdo účet vede, vypovědět závazek ze smlouvy o jiném než platebním účtu pouze v případě, že se jedná o závazek na dobu neurčitou. Důvodem pro takové přesvědčení je, že ustanovení § 2675 odst. 1 obč. zák. výslovně nepřipouští, že by se možnost vypovědět závazek ze smlouvy o jiném než platebním účtu tím, kdo účet vede, vztahovala i na smlouvy uzavřené na dobu určitou tak, jak je tomu v případě výpovědi smlouvy majitelem účtu upravené v § 2674 obč. zák.¹⁰²

Jasná shoda nepanuje ani ohledně formy výpovědi dané tím, kdo jiný než platební účet vede. Někteří autoři¹⁰³ usuzují, že výpověď je možno podat i ústně, a to z důvodu, že ani v tomto případě zákon nestanoví povinnost písemné formy. Zajímavý je ale i názor T. Horáčka, podle kterého je právě forma výpovědi další z odlišností oproti úpravě výpovědi ze strany majitele účtu. I přes to, že názor tohoto autora na danou problematiku není stoprocentně vyhraněný, lze na jeho základě připustit určitou spornost daného ustanovení. Autor argumentuje formulací „s účinností ke konci měsíce následujícího po měsíci, v němž výpověď došla majiteli účtu“ použitou ve zkoumaném ustanovení. Výslovně uvádí, že: „právě z této formulace, jakož i z dikce celého

¹⁰⁰ § 2675 obč. zák. stanoví:

„(1) Ten, kdo vede účet, může závazek ze smlouvy o účtu vypovědět s účinností ke konci měsíce následujícího po měsíci, v němž výpověď došla majiteli účtu.

(2) Poruší-li majitel účtu podstatným způsobem ujednanou povinnost, může ten, kdo vede účet, závazek ze smlouvy o účtu vypovědět i bez výpovědní doby.“

¹⁰¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 258.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 109.

*ustanovení, se lze domnívat, že snahou zákonodárce bylo zakotvit požadavek písemné výpovědi pro případ, že ji činí ten, kdo účet vede.*¹⁰⁴ Vzhledem k rozdílným názorům na zákonem požadovanou formu výpovědi smlouvy o jiném než platebním účtu lze s ohledem na právní jistotu obou smluvních stran důrazně doporučit, aby byla vždy činěna v písemné formě.

V případě výpovědi závazku ze smlouvy o jiném než platebním účtu dle § 2675 odst. 1 obč. zák. může ten, kdo účet vede, vypovědět závazek i bez udání důvodu. Závazek zanikne ke konci měsíce následujícího po měsíci, v němž výpověď učiněná tím, kdo účet vede, dojde majiteli účtu. To nevylučuje možnost toho, kdo účet vede, aby ve výpovědi stanovil, že závazek zanikne k datu pozdějšímu, než předpokládá subsidiární zákonné ustanovení.

Dle ustanovení § 2675 odst. 2 obč. zák. lze ze strany toho, kdo účet vede, za určitých podmínek vypovědět závazek ze smlouvy o účtu i bez výpovědní doby. Podmínkou pro takovou výpověď je skutečnost, že majitel účtu podstatným způsobem poruší sjednanou povinnost. Není-li ve smlouvě, resp. v obchodních podmínkách definováno, co se považuje za porušení povinnosti podstatným způsobem, je třeba vycházet z části obecné právní úpravy závazků obsažené v § 2002 odst. 1 obč. zák.¹⁰⁵ Závazek ze smlouvy o účtu v tomto případě zanikne dnem, kdy výpověď dojde majiteli účtu, protože se uplatní § 1998 odst. 2 věta druhá obč. zák.¹⁰⁶ Dojitím je opět nutno rozumět okamžik, kdy se výpověď dostane do jeho dispozice.

¹⁰⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 259.

¹⁰⁵ § 2002 odst. 1 obč. zák. stanoví: „*Poruší-li strana smlouvu podstatným způsobem, může druhá strana bez zbytečného odkladu od smlouvy odstoupit. Podstatné je takové porušení povinnosti, o němž strana porušující smlouvu již při uzavření smlouvy věděla nebo musela vědět, že by druhá strana smlouvu neuzavřela, pokud by toto porušení předvídala; v ostatních případech se má za to, že porušení podstatné není.*“

¹⁰⁶ § 1998 odst. 2 obč. zák. stanoví: „*Je-li závazek vypovězen, zaniká uplynutím výpovědní doby. Lze-li však závazek vypovědět bez výpovědní doby, zaniká závazek účinností výpovědi.*“

5.2.4.3. Srovnání s právní úpravou výpovědi rámcové smlouvy o platebních službách

Pokud připustíme srovnání právní úpravy výpovědi smlouvy o účtu dle občanského zákoníku s úpravou výpovědi rámcové smlouvy o platebních službách v zákoně o platebním styku, je možné dospět k závěru, že právní úpravy jsou srovnatelné a obsahují určité shodné rysy, a to jak formálně, tak do velké míry i po stránce obsahové. Zákon o platebním styku rozlišuje mezi výpovědí rámcové smlouvy o platebních službách ze strany poskytovatele platebních služeb a ze strany uživatele platebních služeb. Uvedené dělení de facto odpovídá dělení výpovědí ze strany majitele účtu a toho, kdo účet vede, obsaženém v právní úpravě smlouvy o jiném než platebním účtu.

Obdobně jako u úpravy výpovědi smlouvy o jiném než platebním účtu jeho majitelem dle § 2674 obč. zák., může uživatel vypovědět rámcovou smlouvu i v případě, že tato byla uzavřena na dobu určitou. Výpovědní doba, je-li sjednána, může činit maximálně 1 měsíc. V případě, že výpovědní doba sjednána není, účinek výpovědi spočívající v zániku závazku z rámcové smlouvy o platebních službách nastane v okamžiku, kdy výpověď dojde poskytovateli platebních služeb.

Určitou odlišnost oproti úpravě výpovědi smlouvy o jiném než platebním účtu můžeme nalézt u výpovědi rámcové smlouvy o platebních službách ze strany poskytovatele. Ten totiž může závazek z rámcové smlouvy o platebních službách jednostranně vypovědět pouze v případě, že smlouva byla uzavřena na dobu neurčitou a dále za podmínky, že je takové jeho právo ve smlouvě dohodnuto. Výpovědní doba musí být minimálně 2 měsíce dlouhá.

6. VKLADNÍ KNÍŽKA

Následující kapitola si vzhledem k rozsahu této práce v porovnání s rozsahem a složitostí problematiky vkladní knížky neklade za cíl komplexní ani podrobný rozbor dané oblasti, ale spíše nastínění vztahu k obecné právní úpravě účtu popsané výše a upozornění na nejzásadnější změny v souvislosti s rekodifikací soukromého práva. Zároveň autor její zařazení považoval za nutné, a to s ohledem na systematickou souvislost se smlouvou o účtu.

6.1. Účet, k němuž je vystavena vkladní knížka

Právní úprava vkladní knížky je obsažena v ustanoveních § 2676 až 2679 občanského zákoníku. Mimo to se na vkladní knížku aplikuje obecná právní úprava účtu zakotvená v § 2662 až 2688 obč. zák. (pokud ze zvláštních ustanovení neplyne opak). Ustanovení § 2676 obč. zák. stanoví: „(1) *Vkladní knížkou potvrzuje výstavce vkladní knížky vložení hotovosti na účet a výběr hotovosti z účtu. Účet, k němuž byla vystavena vkladní knížka, neslouží k provádění převodů peněžních prostředků. Vkladní knížka může být vystavena pouze na jméno majitele vkladní knížky. Z vkladní knížky musí být zřejmá výše peněžních prostředků na účtu a její změny. (2) Má se za to, že výše peněžních prostředků na účtu odpovídá záznamům ve vkladní knížce.*“

Občanský zákoník pojal vkladní knížku jako zvláštní typ účtu, u něhož je vložení hotovosti potvrzeno vystavením vkladní knížky a který se od obecného účtu liší ve způsobu nakládání s peněžními prostředky a rovněž způsobem provádění záznamů o provedených transakcích. Účet, k němuž je vystavena vkladní knížka, neslouží k provádění bezhotovostních převodů peněžních prostředků, ale pouze k provádění vkladů a výběrů hotovosti. Nelze ale vyloučit, že si smluvní strany sjednají možnost provést za určitých podmínek na účet, k němuž je vystavena vkladní knížka, bezhotovostní převod.¹⁰⁷

¹⁰⁷ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 111.

6.1.1. Smluvní strany smlouvy o účtu, k němuž je vystavena vkladní knížka

Norma obsažená ve výše citovaném ustanovení § 2676 obč. zák. označuje smluvní strany u tohoto smluvního typu jako „výstavce vkladní knížky“ a „majitele vkladní knížky“. Ačkoli jde o označení poněkud odlišné od obecného označení smluvních stran v případě platebního nebo jiného než platebním účtu, lze z povahy věci dovodit, že majitel vkladní knížky je pouze speciálním označením pro majitele účtu, ke kterému je vkladní knížka vystavena, zatímco výstavce vkladní knížky je rovněž speciálním označením pro toho, kdo vede účet, k němuž je vystavena vkladní knížka.¹⁰⁸

6.1.2. Náležitosti smlouvy o účtu, k němuž je vystavena vkladní knížka

Obsahové náležitosti smlouvy o účtu, k němuž je vystavena vkladní knížka, nejsou v rámci speciální právní úpravy vymezeny. Systematickým výkladem lze dovodit, že v takovém případě se použijí obecná ustanovení smlouvy o účtu. Vedle obecných náležitostí popsaných výše v kapitole věnované obecným ustanovením právní úpravy účtu zde bude navíc závazek výstavce (toho, kdo účet vede) vystavit pro majitele vkladní knížky a zároveň závazek umožnit majiteli vkladní knížky s peněžními prostředky na účtu stanoveným způsobem a za stanovených podmínek nakládat.

6.1.3. Povaha smlouvy o účtu, k němuž je vystavena vkladní knížka

Dle předchozí právní úpravy obsažené v obč. zák. 1964 měla smlouva o vkladu na vkladní knížce povahu reálného kontraktu. To znamená, že smlouva vznikla až ve chvíli, kdy peněžní ústav vkladateli potvrdil přijetí vkladu vkladní knížkou. Dle právní úpravy v současném občanském zákoníku má smlouva o účtu, ke kterému je vystavena vkladní knížka, povahu konsenzuální. Závazek tedy vznikne už v okamžiku, kdy se smluvní strany shodnou na obsahu smlouvy. Vložení hotovosti na účet není podmínkou pro vznik smlouvy.

¹⁰⁸ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 110.

6.1.4. Nakládání s peněžními prostředky na účtu, k němuž je vystavena vkladní knížka

Ustanovení § 2677 stanoví: „*S peněžními prostředky na účtu nakládá majitel vkladní knížky. Bez předložení vkladní knížky nelze s peněžními prostředky na účtu nakládat.*“

Uvedené pravidlo odpovídá pojetí vkladní knížky na jméno¹⁰⁹ tím, že stanoví povinnost majitele vkladní knížky tuto předložit a zároveň povinnost výstavce vkladní knížky (toho, kdo účet vede) předložení vkladní knížky požadovat, má-li být jakkoliv disponováno s peněžními prostředky na účtu, se kterým je vkladní knížka spjata. Povinností toho, kdo účet vede, je rovněž identifikace osoby, která vkladní knížku předkládá.

Speciální ustanovení upravující nakládání s peněžními prostředky na účtu, k němuž je vystavena vkladní knížka, mlčí ohledně případného smluvního zastoupení majitele vkladní knížky. Dle názoru P. Lišky „zákonodárce vzal v úvahu, že podmínky pro nakládání s peněžními prostředky na účtu potvrzeném vkladní knížkou nemusí být smlouveny přímo ve smlouvě o účtu.“¹¹⁰ Lze tedy předpokládat, že se případně uplatní obecná právní úprava zastoupení, přičemž zmocněnec, který bude chtít nakládat s peněžními prostředky na účtu, bude povinen výstavci vkladní knížky prokázat zmocnění, bude povinen řádně prokázat svou identitu a v neposlední řadě bude nutné, aby předložil příslušnou vkladní knížku.

Dispozice s peněžními prostředky na účtu, k němuž je vystavena vkladní knížka, může být dále omezena například sjednáním výpovědní lhůty, nebo vinkulací výplaty vkladu na vkladní knížce. Nová právní úprava sice na rozdíl od té předchozí vinkulaci výslovně neupravuje, ale to nebrání smluvním stranám, aby si tyto podmínky sjednaly. Vzhledem ke skutečnosti, že dřívější právní úprava připouštěla tři druhy vinkulace

¹⁰⁹ Viz oddíl 6.2.3. „*Dělení vkladních knížek*“.

¹¹⁰ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 117.

vkladů na vkladní knížce (na heslo, na přivolení třetí osoby a na skutečnost, o níž je jisto, že nastane)¹¹¹ a tato možnost byla, i když v poslední době spíše už jen výjimečně, využívána, občanský zákoník danou problematiku upravil v přechodném ustanovení § 3077 odst. 2. Podle tohoto ustanovení se vinkulace na vkladních knížkách provedená přede dnem účinnosti občanského zákoníku řídí dosavadními předpisy.

6.1.5. Úročení prostředků na účtu, k němuž je vystavena vkladní knížka

Povinnost toho, kdo vede účet, k němuž je vystavena vkladní knížka, úročit peněžní prostředky na takovém účtu, není zákonem výslovně stanovena. Dle komentáře k občanskému zákoníku¹¹² může být sporné, zda tento závazek i přes to není pojmovým znakem účtu, k němuž je vystavena vkladní knížka, a to zejména s ohledem na účel takových účtů. Autoři komentáře vyvozují závěr, že „ze zákona nelze požadavek na úročení prostředků na účtu, k němuž je vystavena vkladní knížka, dovodit. V souladu s obecnou úpravou účtu je třeba dospět k závěru, že také účet, u kterého je vystavována vkladní knížka, bude z hlediska úročení peněžních prostředků závislý čistě na dohodě mezi výstavcem vkladní knížky a majitelem vkladní knížky (tím, kdo účet vede, a majitelem tohoto účtu) prezentované ve smlouvě o účtu. Nikoliv všechny vkladní knížky totiž musí být z hlediska svého vystavení motivovány úročením peněžních prostředků na účtu (i když to bude v praxi obvyklé), neboť výhoda spojená s uložením peněžních prostředků na účet, ke kterému je vystavena vkladní knížka, může spočívat z hlediska druhu vkladní knížky i v získání určité prémie, výhry apod.“¹¹³ K tomuto závěru dospívají i navzdory poslední větě ustanovení § 2679 obč. zák., která pro případ zániku závazku ze smlouvy o účtu, k němuž je vystavena vkladní knížka, zakotvuje právo majitele vkladní knížky na výplatu peněžních prostředků včetně úroků.

Naopak v části monografie P. Lišky, popisující náležitosti vkladní knížky, je uvedeno: „Vzhledem ke skutečnosti, že peněžní prostředky na účtu jsou úročeny, budou

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Tamtéž.

se do vkladní knížky zaznamenávat připsané úroky v souladu s právní úpravou obsaženou v § 2667 obč. zák., není-li sjednáno něco jiného.“¹¹⁴

Pro případ, že peněžní prostředky na účtu úročeny jsou a není-li sjednáno jinak, uplatní se § 2667 obč. zák. stanovující splatnost úroků na konec kalendářního měsíce a povinnost toho, kdo účet vede, připsat tento úrok bez zbytečného odkladu poté, co se stal splatným.¹¹⁵ Připsání úroku je pak do vkladní knížky zaznamenáno při nejbližším předložení vkladní knížky jejímu výstavci.¹¹⁶

6.1.6. Zvláštní ustanovení o zrušení závazku ze smlouvy o účtu, k němuž je vystavena vkladní knížka

§ 2679 obč. zák., který zakotvuje speciální právní úpravu ve vztahu k obecnému ustanovení¹¹⁷ o zániku závazku ze smlouvy o účtu, stanoví: „*Pokud majitel vkladní knížky nenakládá s peněžními prostředky na účtu po dobu dvaceti let ani nepředloží vkladní knížku k doplnění záznamů, ruší se závazek uplynutím této doby; majitel vkladní knížky má právo na výplatu zůstatku peněžních prostředků na účtu včetně úroků ke dni zrušení závazku.*“ Výše citované ustanovení určuje, že uplynutím doby dvaceti let ex lege zaniká závazek ze smlouvy o účtu, ke kterému je vystavena vkladní knížka, a to v případě, že dojde ke kumulativnímu splnění dvou podmínek:

- a) majitel vkladní knížky po stanovenou dobu nenakládá s peněžními prostředky na účtu, a
- b) majitel vkladní knížku po stanovenou dobu nepředloží k doplnění záznamů.

Dne, kdy závazek zanikne, začne běžet promlčecí lhůta práva na vyplacení peněžních prostředků uložených na účtu nebo představujících vklad.¹¹⁸

¹¹⁴ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 115.

¹¹⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 262.

¹¹⁶ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 114.

¹¹⁷ § 2668 obč. zák.

¹¹⁸ § 624 obč. zák.

6.2. Vkladní knížka

6.2.1. Právní povaha vkladní knížky

Dle první věty výše citovaného ustanovení § 2676 odst. 1 obč. zák.¹¹⁹ je vkladní knížku třeba chápat jako potvrzení, kterým výstavce (ten, kdo účet vede) potvrzuje vložení nebo výběr peněžních prostředků na účet, ke kterému je vkladní knížka vystavena. Vkladní knížka, ačkoli může mít některé shodné rysy s cenným papírem, není za cenný papír považována.¹²⁰ Vkladní knížka, jakožto potvrzení, je věcí movitou.¹²¹

6.2.2. Náležitosti vkladní knížky

Poslední věta ustanovení § 2676 odst. 1 obč. zák. stanoví, že „z vkladní knížky musí být zřejmá výše peněžních prostředků na účtu a její změny.“ Jazykovým výkladem daného ustanovení lze dovodit požadavek, aby byla z vkladní knížky patrná rovněž aktuální výše vkladu. Druhý odstavce ustanovení § 2676 obč. zák. zakládá vyvratitelnou právní domněnku, „že výše peněžních prostředků na účtu odpovídá záznamům ve vkladní knížce.“ Připouští se důkaz o tom, že skutečná výše peněžních prostředků na účtu záznamům na vkladní knížce neodpovídá, přičemž důkazní břemeno ponese z logiky věci majitel vkladní knížky.¹²²

Další požadavky vyplývají z veřejnoprávní úpravy zákona o bankách. Banka je podle ustanovení § 41c odst. 3 daného zákona „povinna zabezpečit identifikaci vkladatele při vedení jeho účtu nebo jiné formě přijetí jeho vkladu a identifikační údaje

¹¹⁹ Ustanovení citováno v oddílu 6.1.

¹²⁰ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 261.

¹²¹ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 113.

¹²² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 261.

o vkladateli a údaje o výši a důvodu pojištěné pohledávky z vkladu vést ve své evidenci. Identifikačními údaji se rozumí

a) u fyzických osob jméno, příjmení, adresa, rodné číslo, a nebylo-li přiděleno, datum narození, popřípadě identifikační číslo,

b) u právnických osob obchodní firma nebo název právnické osoby, její sídlo a u tuzemských právnických osob též identifikační číslo.“

Výše uvedené údaje musí být uvedeny jak ve smlouvě o účtu, tak ve vkladní knížce.¹²³

6.2.3. Dělení vkladních knížek

Z podstaty vkladní knížky, ve které musí být identifikován její majitel, resp. majitel příslušného účtu, se vždy jedná o vkladní knížku na jméno. Dříve vedle vkladních knížek na jméno existovaly rovněž vkladní knížky na doručitele, u kterých mohl vklad vybrat každý, kdo takovou vkladní knížku předložil a uvedl heslo. Veškeré vkladové vztahy potvrzené vkladními knížkami na doručitele byly zrušeny ke dni 31. 12. 2002 novelou¹²⁴ obč. zák. 1964, přičemž práva majitelů vkladních knížek na doručitele na výplatu vkladů se promlčela po uplynutí desetileté lhůty ke dni 31. 12. 2012.¹²⁵

S účinností občanského zákoníku byla vedle původního občanského zákoníku 1964 zrušena rovněž prováděcí vyhláška Ministerstva financí č. 47/1964 Sb., o peněžních službách občanům, jejíž § 2 odst. 1 stanovil dělení vkladních knížek zejména na vkladní knížky obyčejné, výherní a cestovní. Současný občanský zákoník žádné další dělení vkladních knížek neupravuje, ale ani nezakazuje. Dle komentáře k občanskému zákoníku je tak i nadále možné sjednat si ve smlouvě o účtu, ke kterému je vkladní

¹²³ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 115.

¹²⁴ Zákon č. 367/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, účinný od 1. 1. 2001.

¹²⁵ JINDŘICHOVÁ, D., HLÁDEK, T. *Závazky ze smlouvy o účtu, jednorázovém vkladu, akreditivu a inkasu v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 78.

knížka vystavena, že s vkladní knížkou bude spojeno určité zvláštní právo (např. v podobě možné prémie či výhry).¹²⁶

S ohledem na skutečnost, že zákon nevylučuje možnost sjednání výpovědní lhůty k vkladu na vkladní knížce, lze vkladní knížky dělit i podle tohoto kritéria. Výpovědní lhůta musí být stanovena výslovně, jinak platí, že je závazek možno vypovědět i bez ní.

Nakonec vzhledem k tomu, že zákon výslovně nestanoví povinnost výstavce vkladní knížky (toho, kdo účet vede) úročit vložené peněžní prostředky, nabízí se i dělení na vkladní knížky úročené a neúročené.

6.2.4. Ztráta nebo zničení vkladní knížky

Postup pro případ ztráty nebo zničení vkladní knížky doznal byl zásadně zjednodušen. Pokud dříve došlo ke ztrátě nebo ke zničení vkladní knížky, musel peněžní ústav provést tzv. umořovací řízení. Toto bylo upraveno v § 784 obč. zák. 1964¹²⁷ a dále v prováděcí vyhlášce Ministerstva financí č. 47/1964 Sb., o peněžních službách občanům. Nová právní úprava od povinného provedení umořovacího řízení upustila, neboť vzhledem k jediné povinné formě vkladní knížky na jméno umoření ztratilo smysl.¹²⁸

¹²⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 262.

¹²⁷ § 784 obč. zák. 1964 stanovil:

„(1) Při ztrátě nebo zničení vkladní knížky může vkladatel s vkladem nakládat, jen prohlásí-li peněžní ústav na jeho návrh či na návrh toho, kdo má na tom právní zájem, vkladní knížku za umořenou.

(2) Po umoření vydá peněžní ústav vkladateli novou vkladní knížku nebo na požádání vyplatí celý vklad.

(3) Prováděcí předpis stanoví postup při umořování vkladních knížek a případy, kdy může peněžní ústav provést výplatu vkladu nebo vydat novou vkladní knížku i bez umoření původní vkladní knížky, je-li oprávněný znám.“

¹²⁸ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem.* Ostrava: Sagit, 2012, s. 953.

Nová právní úprava pro případ ztráty nebo zničení vkladní knížky je obsažena v § 2678 obč. zák., který stanoví: „*Při ztrátě nebo zničení vkladní knížky vystaví výstavce vkladní knížky na žádost majitele vkladní knížky novou vkladní knížku. Tato vkladní knížka nahrazuje původní vkladní knížku, která pozbývá dnem jejího vystavení platnosti.*“ Nová právní úprava vhodně předpokládá, že majitel vkladní knížky je znám a díky tomu jeho zájmy nemohou utrpět. Pro majitele vkladní knížky (úctu) je nová právní úprava příznivější, neboť díky zrušení umořovacího řízení není po dobu jeho trvání omezen v dispozici s peněžními prostředky.¹²⁹

¹²⁹ LIŠKA, P. *Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 118.

7. ZÁVĚR

Po systematickém zkoumání platné právní úpravy byly stanoveny dílčí závěry týkající se postupně zjištěných problémů. Zároveň bylo nalezeno několik zákonných ustanovení, u kterých došlo ke zjištění výkladových neshod mezi některými odborníky. Při vypracování této práce byly použity metody předpokládané v jejím úvodu. Ve vztahu nové právní úpravy k právní úpravě platné a účinné do konce roku 2013 byla použita rovněž metoda komparační. Zvolený postup zkoumání od obecnějších otázek k otázkám konkrétním byl převážně dodržen, v některých situacích však bylo v zájmu zachování přehlednosti a logické návaznosti jednotlivých částí nutné se od něho do určité míry odchýlit. Níže jsou uvedeny dva zásadní obecné závěry:

Za nejvýznamnější změnu v nové právní úpravě účtu je potřeba považovat zejména novou systematiku, která opustila dělení na smlouvu o běžném účtu a smlouvu o vkladovém účtu, namísto kterého zavedla dělení na platební účet, jiný než platební účet a nově zařadila účet, u něhož je vložení hotovosti potvrzeno vystavením vkladní knížky.

Faktické změny v obsahu právní úpravy nejsou nikterak zásadní, jde spíše o přizpůsobení novému pojetí občanského zákoníku. Přejícné ustanovení, dle kterého se účet řídí novým občanským zákoníkem ode dne nabytí jeho účinnosti, lze považovat za chvályhodný krok zákonodárce, který bezpochyby alespoň částečně předešel zbytečné dvojkolejnosti dané právní úpravou.

Seznam použitých zkratek a hesel

BankZ zákon o bankách	zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů
ObchZ obchodní zákoník	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
obč. zák. občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
obč. zák. 1964 občanský zákoník 1964	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
PIStk zákon o platebním styku	zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku
směrnice o platebních službách	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64 ES ze dne 13. listopadu 2007 o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES
SPÚ směrnice o platebních účtech	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/92/EU ze dne 23. července 2014 o porovnatelnosti poplatků souvisejících s platebními účty, změně platebního účtu a přístupu k platebním účtům se základními prvky

Seznam použité literatury a pramenů

Komentáře

ELIÁŠ, K. a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. Ostrava: Sagit, 2012.

JINDŘICHOVÁ, D., HLÁDEK, T. Závazky ze smlouvy o účtu, jednorázovém vkladu, akreditivu a inkasu v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014.

MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419 – 654. Praha: Leges, 2014.

POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. Obchodní zákoník: Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009.

ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha C. H. Beck, 2010.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014.

Monografie:

LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. Bankovní obchody. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014.

LIŠKA, P. Účet, jednorázový vklad, akreditiv a inkaso v občanském zákoníku. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014.

Odborné články:

LIŠKA, P. Je možné sjednat záporný úrok u vkladového vztahu? Rekodifikace & Praxe, 2014, roč. II, č. 12, s. 14 – 17.

LIŠKA, P. Právní úprava účtu v novém občanském zákoníku. Právní rozhledy. 2013, č. 11, s. 401-406.

Elektronické prameny:

Payment Services Directive 2007/64/EC Questions and answers [online]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/internal_market/payments/docs/framework/transposition/faq_en.pdf

Výkladová stanoviska ČNB k vybraným ustanovením zákona o platebním styku. [online]. 13. 2. 2013. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/platebni_styk/pravni_predpisy/vykladova_stanoviska/vykladova_stanoviska_zakon_o_plat_styku.html

Právní předpisy:

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/64 ES ze dne 13. listopadu 2007 o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a zrušuje směrnice 97/5/ES.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/92/EU ze dne 23. července 2014 o porovnatelnosti poplatků souvisejících s platebními účty, změně platebního účtu a přístupu k platebním účtům se základními prvky

Judikatura:

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 04. 2000, sp. zn. 21 Cdo 1774/1999, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek 4/2001. Dostupný z: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer a.s.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 11. 2004, sp. zn. 35 Odo 801/2002. Dostupný z: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer a.s.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 5. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2155/2008. Dostupný z: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer a.s.

Summary

The diploma thesis examines the effective legislation governing the bank account (or „account“), which undergone some changes due to the recodification of the Czech private law. In addition to the actual examination of the account legislation, it aims to highlight the most important changes adopted in connection with entering of the new Czech Civil Code into force and draw attention to the legal provisions, in respect of which some differing opinions regarding their interpretation could be met. The methods of systematic analysis and comparison were used.

The first chapter sets out the relevant legislation, a new systematics of accounts used by the laws and also the transitional provisions. Furthermore, the definition of the term „bank account“ and some related issues are contained. The following chapter deals with the general provisions on account, namely account agreement, disposition with the account, disposing of the funds in the account, account management, crediting of interest and finally the consequences of the death of the account holder and termination of contractual obligations from the account agreement. At the end of the chapter differences for the account set up for more than one person are summarized.

The next chapter deals with the Payment account and respective legislation contained in the Payment systems Act. Conclusion of the chapter is devoted to the yet unimplemented Directive 2014/92/EU of the European Parliament and of the Council on the comparability of fees related to payment accounts, payment account switching and access to payment accounts with basic features. Then there is the Account other than a payment account chapter, particularly analysing the individual legal provisions.

The last chapter deals with the institute of the savings book and its new subsumption under the institute of account. Chapter's objective is to outline the relation of the savings book's legislation to the account legislation in general, as described in previous chapters.

Název práce v anglickém jazyce / Title in English:

Bank account

Klíčová slova:

Účet, Občanský zákoník, Rekodifikace

Keywords:

Account, Civil Code, Recodification